

הַגְּדָה לְסֵדֶר
יוֹם הַשּׁוֹאָה
וְהַגְּבוּרָה

Haggadah for
the Seder for
Yom HaShoah
veHaGevurah

Edited by Jacobo Rubinstein

עֲרִיכָה: יַעֲקֹב רוֹבִינְשְׁטֵיין

©Jacobó Rubinstein 2009, 2010

To my in-laws Sarah and Schlomo,

To every survivor of the Shoah,
you who were there,
you are the eye witness, you survived;
I have seen your number tattooed
on your arm and on your soul

To your families,
your fruits show your scars,
your fruits show your courage,
your fruits will remember and remind us:
Am Israel Hai!

To you teachers, your lesson:
Never Forget - Never Again!

To you Rabbis, your words serve as
inspiration: Ani Ma'amin

To our children the mandate:
And you will tell your children!

Introduction

The Hagadah for Yom HaShoah provides each Jewish family with a guide to commemorate the events and heroism of the Shoah in a formal family tradition (Seder) that can be held year after year.

In spite of the cataclysmic effect of the Shoah, there is very little in the Jewish Liturgy that formalizes the commemoration of the events. This is a proposal to create a formal family tradition that helps parents fulfill their responsibility of “*Vehigadta leBincha*”, you will tell your children...

The Shoah Seder does not replace ceremonies that can be held in temples and community centers. The Seder adds an intimate ceremony that provides an opportunity to handle the emotions and lessons from the terrible events, while sitting around the table along with the rest of the families of the Jewish People.

There are three key messages in the Shoah Seder: the first one, **Never Forget – Never Again!** These are horrible events and many want to deny them; hate crimes and intolerance still roam among us. The second message, **Ani Ma’amin – I Believe;** allows us to fill our children with faith, trust and confidence to support their hope and fighting spirit even in the darkest hours. The third message, **Am Israel Hai – Israel Lives!** forces us to feel as if each one of us is a survivor from the Shoah and is in turn a key link in the responsibility of preserving Jewish values and teachings. This message helps us recognize all contributions of the Jewish People even after the devastation caused by the Shoah. The more research and the more discussions, the better!

The Shoah Seder is short and stimulates discovery, discussion and reflection upon the events of the Shoah. The Haggadah is historically correct, follows as close as possible the Jewish traditions and it is a useful educational tool to help process these emotions. Many of the questions may have no answers in the Haggadah, but in our tradition posing the right questions is much more important than getting the right answers.

The Shoah Seder honors the memories of those individuals slaughtered in the Shoah as well as those who survived and their families. It is addressed to future generations, to grandchildren and future descendants of our People, so they can connect with this difficult past experiences through an intense intimate ceremony. As survivors slowly pass due to old age, this is my way of stating: It did happen! I saw Survivors. It is my obligation to retell the history of the Shoah to my sons and daughters so they can also remember and pass it on to their own children. **Remember! Never Forget! And Never Again!**

Hineni Heoni Mimaas – I humbly stand before you, It is with pain and humility, free of pretensions and qualifications, that I do what I have to do: I have to tell you...*Vehigadta lebinchah*...

Jacobo Rubinstein

Dr. Jacobo Rubinstein works with Hudson Valley Cerebral Palsy Association in Patterson, New York. He holds a Ph.D. From Stanford University in Infrastructure Planning and Management.

I dedicate this project to the memory of my mother-in-law Sarah (Babi) Weissbrod Z'L Shoah survivor and who passed away in Mexico City in 2008.

Set the Seder-table

You will need:

Candles, six small ones and one bigger;

Wine for six half-cups and a full seventh cup. In addition, a cup of wine for Eliyahu Hanavi;

A **Ke'arah** – Seder plate with all the symbolic foods indicated below;

Salted water and **vinegar** for dipping;

A small **glass object** to break at the beginning of the Seder;

A **yellow rose** or a yellow Magen David to pin on the lapel of each participant;

A **bengal flare-light** (sparkler) for each participant.

The Candles

Seven candles are used in the Yom Hashoah Seder.

The Menorah, symbol of the State of Israel, is the candelabra suggested.

Six candles represent the six million Jews murdered by the Nazis. These six candles are smaller and if possible either white or black.

The seventh candle represents the State of Israel. The candle is bigger, stands taller and should be light blue, the color of Israel's flag.

Before you light the next candle, you must blow out the previous ones lit, pause in silence to see the smoke go up, and then proceed to light the candles to that stage in the Seder. The candles should be lit in a darkened room.

The smoke represents the souls of the innocents killed, gassed and cremated. The relighting of the candles represents the resiliency and determination of the Jewish people.

Lighting the candles in a darkened room shows that a single light can conquer all darkness.

The last candle, the seventh one, is lit with the room full of light. It represents the joy we feel in the re-birth of the State of Israel, the beacon for all the Jewish people. If appropriate, each person in the Seder should have a Bengal flare light (sparkler) and use it to collectively light the candle representing the State of Israel. Bengal flare lights are ashy-grey. They appear to be burnt and dead; however, when lit, they sparkle and shine. Am Israel rose from the ashes and keeps shining through the darkness.

The Cups of Remembrance

The cups of wine for Yom Hashoah are different from those we drink on other Jewish holidays. Instead of filling the wine glasses to the rim, tonight the glasses are filled only half way. Only the seventh cup is filled completely.

We offer six half-filled glasses of wine to remember our lost grandmothers and grandfathers, aunts and uncles, cousins, brothers and sisters, and all the sons and daughters of our people.

We honor the memory of those lost in the senseless genocide of the Shoah and the War.

The seventh cup commemorates the birth of the State of Israel and celebrates that Am Israel Hai.

Ke'arah – Seder plate

Dry Fruits / Nuts

Dry fruits are wrinkled and ugly. Nuts are dry and hard. Both are sources of energy and hope. They are also symbols of mourning and are present during *Shiva*. Nuts also represent the craziness of the holocaust and the war.

Maror

Parsley and bitter herbs symbolize the bitterness and harshness endured by the Jewish people.

Potato Skins

Potato Skins remind us of the hunger and famine in ghettos, concentration camps and during the war.

Olives / Dates

You can consume the outside; but, no matter how hard you bite, you cannot crush the core. They represent the inner strength of our core values.

Prickly Pear / Sabra

Prickly pears have a thorny thick hide on the outside and they are sweet and soft on the inside. Sabra lives and blossoms in the desert; *Sabra* represents Israel.

Vinegar

To feel the intense pain and sacrifice.

Boiled Egg

The more you boil it, the harder it gets. It is a single cell capable of generating life.

Salt Water

To remember the tears and sufferings.

הסדר

The Seder

And even if all of us were wise, all
of us full of understanding, all of us
masters, all of us learned...

... it is our responsibility to tell our
children...

And the more one tells the story, with
ever more detail and fervor, the greater
praise one's merit.

Lighting the First Candle

By the earthly tribunal,
with the consent of the
congregation, we are prepared
to kindle the flame of Yom
HaShoah veHaGevurah.

הדלקת נר ראשון

עַל דֵּעַת הַקָּהָל, בְּרִשּׁוֹת רַבּוֹתַי,
אֲנִי מְדַלֵּקִין נֵר שֶׁל יוֹם הַשּׁוֹאָה
וְהַגְּבוּרָה

*Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh madlikin ner shel Yom HaShoah
veHagevurah.*

Rabbi Pynchas Brenner says,

Tonight we remember the valor of our brethren that died for Kiddush Hashem.

We remember those citizens of different countries who helped those fleeing from the Germans and their accomplices.

We remember the silence of the world when our people suffered.

We remember the bravery of our brethren that fought empty handed against the enemy's army. We accept the covenants of the creator of the universe with our people.

רב פינחס ברנר אמר

הערב אנו מזכירים את גבורתם של אחינו שמסרו נפשם על קדוש השם. אנו מזכירים את גבורתם של אזרחים מעטים במדינות השונות שעזרו והצילו את אחינו מידיהם של הגרמנים ועוזריהם.

אנו מזכירים את האטימות והאדישות של אמות העולם מול סבלו של עמינו. אנו מזכירים את גבורתם של אחינו שלחמו בידיים ריקות נגד צבאו של האויב. אנו מקבלים עלינו פעם נוספת את הברית בין הבורא עם עמינו.

Haerev anu mazkirim et ge'vuratam shel acheinu shemasru nafsham al Kidush HaShem. Anu mazkirim et ge'vuratam shel azrachim meatim bimediot hashonot sheazru vebitzilu et acheinu miyedeihem shel hagermanim veozreichem.

Anu mazkirim et haatimot vebaadishot shel umot haolam mul sevaloh shel Amenu. Anu mazkirim et ge'vuratam shel acheinu shelachamu beyadayim rekot neged tz'vaoh shel haoyev. Anu mekablim alenu pa'am nosefet et habrit ben Haboreh leAmenu.

Blessed are You Adonai, King of the Universe, Creator of the fruit of the vine.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן

Baruch atah Adonai, Eloheinu melech ha-olam, borei peri ha-gafen.

Amen!

Maggid- Segregation and Destruction

מגיד

By the earthly tribunal, with the consent of the congregation, we are prepared to read of the Shoah.

על דעת הקהל, ברשות רבותי, אנו קוראים קינות השואה.

Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh korim kinot HaShoah.

Kristallnacht

ליל הבדולח

Using the back of a knife or the edge of the table, break a small glass object.

Kristallnacht (*Novemberpogrom or Magen*) marks the beginning of the policy of anti-Semitism and the persecution of the Jewish people in Europe. These policies led to the Final Solution, the “extermination” of six million Jews in the Shoah. Today, we remember the lives of those lost.

On Kristallnacht under the pretext of avenging the killing of German Rath by Grynszpan hayehudi, almost all 1,500 synagogues in Germany were attacked, defiled and destroyed. About 100 Jews were beaten to death; 30,000 more were arrested and taken to *Dachau*, *Buchenwald* and other concentration camps. Jewish cemeteries, businesses and homes were looted.

The air was filled with smoke, and the burning *shtetls* illuminated the dark sky.

מסמל את תחילתו של הפתרון הסופי
שתכנן המשטר ותחלת הרדיפות
והבדוד של היהודים, מתוך מטרה
להשמיד את העם היהודי באירופה.
השואה הזו הביאה להשמדתם של
ששה מליון יהודים שאותם אנו זוכרים
היום.

בלילה הזה, בטענה של נקמה על
רציחתו של ראט הגרמני על ידי
גרינספן היהודי, אסף חמש מאות בתי
כנסת בגרמניה הותקפו, חללו, ונשרפו.
מאה יהודים הוכו למות, שלשים אף
נאסרו ונלקחו למחנות הרבוע, דכאו
ובוכנוולד. מצבות בתי קברות נותצו
וחללו, בתי עסק ובתי של יהודים
נבזזו ונהרסו ורכושם נלקח שלל.

עשן שחר מהשטיטל הבוער החשיף
את אור היום.

Yellow Magen David

הַטְּלָאִי הַצָּהָב

Pin a yellow rose or a yellow Magen David on everyone's lapel

Jews were singled out and isolated from the rest of the population. Jews were forced to wear a yellow Magen David. Jews were banned from all professional jobs. Jews were forced to live inside crowded ghettos in dilapidated areas of large cities. Jews were not permitted to leave the ghettos; these were prisons where many Jews died from starvation, disease and cold. Starvation was prevalent because food rations for the Jews were a fourth of that available to Germans. In addition, tuberculosis, typhoid and other diseases were sources of frequent epidemics. This was compounded by very limited medicines. The cold winters without gas or wood made living conditions unbearable. Jews were forced into slave-labor for German factories built within ghetto walls.

Ashkenazim and Sephardim, old and young, men and women, no Jews were spared.

יְהוּדִים הִפְרְדּוּ מִשָּׂאֵר הָאֲכֻלּוּסִיָּה וְעַל מִנַּת שְׂיֵהִיָּה קָל לְזִהוּתָם
הֵם הִכְרָחוּ לַעֲנֹד מִגֵּן דָּוִד צָהָב עַל בִּגְדָם.

בְּעָרִים הַגְּדוֹלוֹת הִרְשִׁיזוּ גֵרְשׁוֹ אוֹתָם מִבְּתֵיָּהֶם לְגִטָּאוֹת
שֶׁהָיוּ מְקָפִים בְּגִדְרוֹת תֵּיל אוֹ בְּחוֹמוֹת גְּבוּהוֹת. נֶאֱסַר
עֲלֵיהֶם לְצֵאת מֵהֶגְטוֹ אִם לַעֲבוֹדָה, לְקִנּוּת מְזוֹן אוֹ
לְהַשִּׁיג תְּרופּוֹת.

בַּחֶרֶף הָאִירוֹפָּאִי הָקָר לֹא נָתַן לָהֶם לְקִנּוּת
פְּחָמִים וְעֵצִים כְּדֵי לְחַמֵּם אֶת הַדִּירוֹת
הָעֲלוּבוֹת.

בְּבָתִּים הָעֲלוּבִים וְהִרְעוּעִים מִסֶּפֶר מִשְׁפָּחוֹת
נִדְחָסוּ לְדִירָה אַחַת, הִרְעָב וְהִצְפִּיפוּת גֵּרְמוּ
לְהִתְפַּשְּׁטוֹת מַחֲלוֹת רַבּוֹת כְּמוֹ דִּלְקַת רִיאוֹת,
טִפּוּס שְׁגִרְמוֹ לְמוֹתָם שֶׁל רַבִּים בְּעֶקֶר זְקֵנִים
וְיֻלְדִים.

הַחֲזָקִים בִּינֵיהֶם הִעֲסָקוּ כְּעֹבְדִים בַּמִּפְעָלִים
שֶׁהִקִּימוּ הַגֵּרְמָנִים בְּתוֹךְ חוֹמוֹת הַגִּטָּאוֹת.
אֲשֶׁכְּנָזִים וְסִפְרָדִים, זְקֵנִים וְיֻלְדִים, גְּבָרִים וְנָשִׁים,
יְהוּדִים לֹא נֶצְלוּ.

Lighting the Second Candle

הַדְּלָקַת נֵר שֵׁנִי

Before you light the second candle, gently blow out the first one, observe in silence how the smoke rises up, remembering the souls of the massacred. Turn off the lights in the room, and light the darkened room with both candles.

By the earthly tribunal, with the consent of the congregation, we are prepared to kindle the flame of Yom HaShoah veHaGevurah.

עַל דַּעַת הַקָּהָל, בְּרִשּׁוֹת רַבּוֹתַי,
אָנוּ מְדַלְקִין נֵר שֶׁל יוֹם הַשּׁוֹאָה
וְהַגְּבוּרָה

Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh madlikin ner shel Yom HaShoah veHagevurah.

Second Cup

כּוֹס שֵׁנִי

Fill only up to half a cup

Lift your cup and remember what was there before the Shoah.

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר הָיָה לִפְנֵי הַשּׁוֹאָה

Zachor et asher Hayah lifnei HaShoah

Reflect about the lives of Jews in their communities before the Shoah. See photographs and read their testimonies.

Es Brent – It is Burning

Music and Lyrics by Mordechai Gebirlik

*It is burning, brothers, it is burning.
Our poor little town, a pity, burns!
Furious winds blow,
Breaking, burning and scattering,
And you stand around
With folded arms.
O, you stand and look
While our town burns.*

*It is burning, brothers, it is burning
Our poor little town, a pity, burns~
The tongues of fire have already
Swallowed the entire town.
Everything surrounding it is burning,
And you stand around
While our town burns.*

*It is burning, brothers, it is burning!
You are the only source of help.
If you value your town,
Take up the tools to put out the fire,
Put out the fire with your own blood.
Don't chust stand there, brothers,
with your arms folded.
Don't chust stand there, brothers,
Put out the fire, because our town is burning.*

Es Brent in Yiddish

Es brent, briderlej, es brent.

Undzer orem shtetl, nebej, brent!

Beyze vintn irgazon,

Brejn, brenen un tseblozn,

Un ir shteyt un kukt,

Azoy zij, mit farleygte hent.

Oy, ir shteyt un kukt

Azoy zij, vi undzer shtetl brent.

Es brent, briderlej, es brent.

Undzer orem shtetl, nebej, brent!

Es hobn shoy n di fayertsungen

Dos gantse shtetl ayngeshlungen.

Alts arum shoy n brent,

Un ir shteyt un kukt

Azoy zij, vi undzer shtetl brent.

העירה בוערת

מילים ולחן מרדכי גבירליק
שרפה, אחים, שרפה!

עירנו בוערת כלֵה,
בה רוחות שחרות יסערו,
להבות חרבן יבערו,
עקבותיה לא נשארו,
היא עולה באש.
ואתם חובקים ידיים
בלי הושיט עזרה,
בלי כבות את אש הלהב,
אש העירה.

שרפה, אחים, שרפה!
קרובה, חס וחלילה, השעה,
פי הלהבות יתמידו,
את כלנו פה ישמידו,
רק שרידי קירות יעידו
מה שפה היה.
ואתם חובקים ידיים...

שרפה, אחים, שרפה!
רק בידכם בלבד היא העזרה.
חיש הושיטו יד אוהבת
והצילו מהמוות,
בדמכם כבו שלהבת,
חיש כבו בדם.

מרחוק אל תעמדו,
פי האש עולה.
אל נא תחבקו ידיים,
השרפה גדולה!

Es brent, briderlej, es brent!!

Di hilf iz nor in ayj gevent,

Az dos shtetl iz ayj tayer,

Nemt di keylim, lesht dos fayer,

Lesht dos fayer mit eygn blut,

Shteyt nit brider

Ot azoy zij mit farleygte hent.

Shtetyt nit brider

*Lesht dos fayer, vayl undzer
shtetl brent.*

Karpas – Hunger and famine

כָּרְפָּס

Every one takes a piece of potato skin or a piece of stale bread and dips it into the vinegar.

Blessed are You, Adonai our
God, King of the universe, who
creates the fruit of the earth.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה.

Baruch atah Adonai, Eloheinu melech ha-olam, borei peri ha-adamah.

Amen!

Ha Lachmah – The Bread of Affliction

הָא לַחְמָא

This is the bread of affliction, which
our ancestors ate in the Ghettos of
Europe.

Let all who are hungry come and eat.

Let all who are in need, come and join
with us.

Today, we are here. Next year, in the
land of Israel.

Today, we are slaves. Next year, we
will be free.

הָא לַחְמָא עֲנִיָּא דִּי אָכְלוּ אַבְהָתָנָא

בְּגֵטָאוֹת בְּאִירוּפָּה.

כָּל דִּכְפִּין יִיְתִי וְיִיכּוֹל

כָּל דִּצְרִיךְ יִיְתִי וְיִשְׁתַּתֵּף אִתְּנוּ

הַשָּׁתָא הָכָא,

לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל

הַשָּׁתָא אֲסִירֵי

לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין.

*Ha lachma anya di achaluh avhatana b'ghettaot beEuropah. Kol dichfin
yeitei v'yeichol, kol ditzrich yeitei v'yishtatefeleinu. Hashatah hacha, l'shanah
haba-ah b'ara d'Israel. Hashatah asirei, l'shanah haba-ah b'nei chorin.*

Ayekah - Where are you?

אֵיכָה - הֵיכָן הִייתְּ

Prophet Yirmiyahu taught that it is permitted to pronounce ayekah

Where is Noah to build the Ark
before the flood?

אֵיכָה נֹחַ שָׁבַנָה אֶת הַתֵּבָה לִפְנֵי
הַמָּבּוּל?

Where is Abraham, to save Lot;
and where are the ten righteous
people to stop the destruction of
Sodom and Gomorrah?

אֵיכָה אַבְרָהָם שֶׁהֲצִיל אֶת לוֹט?
וְאֵיכֶם עֲשֵׂרֶת הַצְּדִיקִים שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ
בְּסֻדּוֹם וְעִמּוֹרָה וְלָכֵן נִהָרְסוּ?

Where is Miriam to save Moses
from the waters of Egypt?

אֵיךְ מִרְיָם שֶׁהֲצִילָה אֶת מֹשֶׁה מִמַּי
הַיָּאֹר?

Where is Moses to lead us out of
Egypt?

אֵיכָה מֹשֶׁה שֶׁהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִמִּצְרַיִם?

Where are Mordechai and Queen
Esther to change the luck of the
Jewish people from Hodu to Kush?

אֵיכֶם מֶרְדֵּכַי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה שֶׁהִפְּרוּ
אֶת הַגְּזִירָה וְהֲצִילוּ אֶת הַיְּהוּדִים מִהוּדוּ
וְעַד כּוּשׁ?

Ayekah Noach shebana Tevah lifnei hamabul?

Ayekah Abraham sheHitzil et Lot; ve

Ayekam aseret hatzadikim shelo nimtzeuh Sdom ve Gomorrah velachen neharsu?

Ayech Miriam sheHitzila et Mosheh mimey Hayeor?

Ayekah Mosheh sheHotzi otanu miMitzraim?

*Ayekam Mordechai ve Esther Hmalkah sheHafruh et haGzilah veHitzilu et
hayehudim mi Hodu ve ad Kush?*

אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי לָמָּה עֲזַבְתָּנוּ?

לָמָּה גִּרְשָׁנוּ מִבְּתֵינּוּ, אֲדַמְתָּנוּ וּמָקוֹר מַחֲיֵיתָנוּ?

לָמָּה גִּרְשָׁנוּ מִבְּתֵי הַכִּנְסָה בָּהֶם הִתְפַּלֵּלְנוּ, מִבֵּית סֶפֶרנוּ
וּמִהַאוֹנִיבְרִסִּיטָאוֹת בָּהֶן לָמְדָנוּ?

לָמָּה אָלְצוּ אוֹתָנוּ לַעֲנֹד מִגֵּן דָּוִד צָהָב עַל בְּגָדֵינוּ, וּלְהוֹסִיף לְשִׁמְנוּ
יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָהּ - כִּי שִׁיזָּהוּ אוֹתָנוּ כִּיהוּדִים?

לָמָּה נֶאֱלָצְנוּ לְשֹׂאת עֲלֵבוֹנוֹת וּקְלָלוֹת אֲנִשְׁמִיּוֹת וְלַעֲבֹר בְּדִיקוֹת
פְּסִידוֹ-מִדַּעֲיוֹת הַמוֹכִיחוֹת אֶת "נְחִיתוֹת" הַגָּזַע הַיְּהוּדִי?

לָמָּה כָּפוּ עָלֵינוּ לִהְיוֹת אֲסִירִים בַּגִּטָּאוֹת, שָׁלְלוּ מֵאִתָּנוּ חֶפֶשׁ, מַיִם
נְקִיִּים וּמִזֶּזֶן?

לָמָּה אָנְסוּ אוֹתָנוּ לַעֲבֹד כַּעֲבָדִים עֲבוֹר סוֹהָרִים בְּמַחֲנוֹת הַהִשְׁמָדָה
שֶׁהִקִּימוּ?

לָמָּה הֶעֱמִיסוּ אוֹתָנוּ רַעֲבִים, חוֹלִים וְרוֹעֲדִים עַל רַכָּבוֹת שֶׁהוֹבִילוּ
אוֹתָנוּ לְמַחֲנוֹת הַהִשְׁמָדָה?

לָמָּה גִּילְחוּ אֶת רִאשֵׁינוּ הַפְּשִׁיטוֹ אֶת בְּגָדֵינוּ וְדָחְסוּ אוֹתָנוּ לְמַרְחֲצָאוֹת
שֶׁהִזְרִימוּ בְּמָקוֹם מַיִם גָּאֵז צִיָּקְלוֹן?

לָמָּה רוֹפְאִים וּמִדְּעָנִים הִתִּיחֲסוּ לְגוֹפְנוּ כְּמוֹ שֶׁהֵינּוּ שְׁפָנִי נִסְיוֹן
לְמַחְקָרִים רְפוּאִיִּים?

לָמָּה אָנְסוּ אוֹתָנוּ לַצָּעוֹד בְּצַעֲדוֹת מָוֶת, לְהִקָּבֵר בְּקָבֵר אֲחִים וּלְהִשָּׂרֵף
בְּמִשְׁרָפוֹת?

לָמָּה מְלִיוֹנִים מִבְּנֵי עַמֵּינוּ נִרְצְחוּ בְּשִׁטְתִּיּוֹת וּבְאַכְזָרִיוֹת, נִרְדְּפוּ
וְהוּמָתוּ בְּפָחוֹת מִחֲמֵשׁ שָׁנִים?

אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי לָמָּה עֲזַבְתָּנוּ?

Eli, Eli Lama Azavtany

My God, my God Why have you forsaken me?

Eli, Eli Lama Azavtany?

Why were we forced out of our houses, our land, and our means of sustenance?

Why were we forced out of schools, universities and synagogues?

Eli, Eli Lama Azavtany?

Why were we forced to wear distinctive symbols of our Judaism on our clothes and add Israel and Sarah to our original names?

Why were we forced to endure racist discrimination, eugenics and compulsory sterilizations enacted by pseudo-scientific doctrines?

Eli, Eli Lama Azavtany?

Why were we forced to live as prisoners in ghettos, deprived of our liberty, clean water, and decent food?

Why were we forced to work as slaves for the death industries of our captors?

Eli, Eli Lama Azavtany?

Why were we forced to board overcrowded trains and endure hunger, cold and disease only to be relocated to concentration and death camps?

Why were we forced to strip our clothes and have our heads shaved before we were gassed with Zyklon in shower rooms?

Eli, Eli Lama Azavtany?

Why were we forced to participate as guinea pigs in ill-conceived medical and military experiments?

Why were we forced on death marches, pushed into ovens and buried in mass graves?

Eli, Eli Lama Azavtany?

Why were we so alone in resisting and fighting this evil monster?

Why were millions of us systematically hunted and brutally killed in less than five years?

Eli, Eli Lama Azavtany?

Lighting the Third Candle

הַדִּלְקַת נֵר שְׁלִישִׁי

Before you light the third candle, gently blow out the first two, observe in silence how the smoke rises up, remembering the souls of the massacred. Turn off the lights in the room, and light the darkened room with the three candles..

By the earthly tribunal, with the consent of the congregation, we are prepared to kindle the flame of Yom HaShoah veHaGevurah.

עַל דַּעַת הַקָּהָל, בְּרִשּׁוֹת רַבּוֹתַי,
אָנוּ מַדְלִיקִין נֵר שֶׁל יוֹם הַשּׁוֹאָה
וְהַגְּבוּרָה

Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh madlikin ner shel Yom HaShoah veHagevurah.

Third Cup

כּוֹס שְׁלִישִׁית

Fill only up to half a cup

Lift your cup and remember what was present during the Shoah.

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר הָיָה בְּזִמְנֵי הַשּׁוֹאָה

Zachor et asher Hayah biTkufat HaShoah

Talk about the life in the Ghettos and concentration camps. Read histories and testimonies of survivors.

Boiled Eggs

ביצה

Every one takes a boiled egg and dips it into the vinegar.

Blessed are You Adonai, King of the Universe, by Whose word all things came to be.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדִבְרֶךָ

*Baruch atah Adonai, Elo-heinu melech Ha'Olam shehakol nihiyah bed'varo.
Amen!*

Halaila – Tonight is different

מה שונה הלילה

Tonight is different. Why do we put out the lights and pause in silence before we light each candle again?

Tonight is different. Why are our wine cups filled only up to half the cup?

Tonight is different. Why do we break a glass object at the beginning of the ceremony?

Tonight is different. Why do we pin ourselves with a yellow flower or a yellow star?

Tonight is different. Why do we remember so many killed so cruelly and so swiftly?

Tonight is different. Why do we uplift our spirits in a single night from the ashes of the dead to the heroes of the People of Israel?

מה שונה הלילה? מדוע בלילה הזה
אנו מכבים את הנרות, עומדים בדממה
לפני שמדליקים אותם שוב?

מה שונה הלילה? מדוע בלילה הזה כוס
היין מלאה רק עד המחצית?

מה שונה הלילה? מדוע בלילה הזה אנו
שוכרים זכוכית בתחילת הסדר?

מה שונה הלילה? מדוע בלילה הזה אנו
עונדים על בגדנו פרח או מגן דוד צהוב?

מה שונה הלילה? מדוע אנו
מטבילין פעמים פעם במי מלח ופעם
בחמץ?

מה שונה הלילה? מדוע בלילה הזה
אנו מעלים על נס את גבורי עם ישראל
שעלו מאפר הקדושים?

*Ma shoneh halaila? Maduah balaila hazeh anu mechabim et hanerot,
omdim bidmamah lifnei sheMadliquim otam shuv?*

*Ma shoneh halaila? Maduah balaila hazeh kos ha'yayen maleh rak ad
haMachtzit?*

*Ma shoneh halaila? Maduah balaila hazeh anu shovrim zechuchit bitchilat
haseder?*

*Ma shoneh halaila? Maduah balaila hazeh anu ondim al bigdeinu shoshanah
oh Magen David Tzachu?*

*Ma shoneh halaila? Maduah balaila hazeh anu matbilim gam b'mei melach
ve'gam b'chometz?*

*Ma shoneh halaila? Maduah balaila hazeh maalim al nehs et guiborei Am
Israel sheAlu meafar hakedoshim?*

We were held Prisoners

אֲסִירִים הָיינוּ

We were held prisoners by men that became evils in Europe. And the earth was chaos and there was very heavy darkness all around. And the corrupt ones enacted laws and regulations to segregate the Jews from amidst them. And they did not let them work in their places of work. And they did not let them study in their schools. And they did not let them live in their neighborhoods. And they did not let them live.

And the Jews that came from a Jewish mother, alongside those that did not think they were still Jews, five generations removed, all of them were in the ghettos, and all of them rode the trains, and all of them met their fate in concentration camps, all of them smoke and ash.

Asirim hayinu le Tzlav haKeres ve Europa. VeHaaretz haita tohu vavohu veHoshech karved meod. Hareshaim asu chukim u mishpatim kedei leboded et hayehudim betocham. Lo natnu lahem laavod im shochnichem. Lo natnu lahem lilmod itam. Lo natnu lahem lagur betoham. Velo natnu lahem lichyot.

Yehudim tahorim, yehudim mitbolelim veanashim shebeshuleshet hayehudim shelahem hayu afilu yehudi echad, culam nedchesu laguetot u lerakevot, veculam nisrefu bemisrafot, ve-hafchu le afar veahfar.

אֲסִירִים הָיינוּ לְצֶלֶב הַקֶּרֶס בְּאֵירוֹפָּה.
וְהָאֶרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ כָּבֵד מְאֹד.

הָרָשָׁעִים עָשׂוּ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים כְּדִי
לְבֻדֵּד אֶת הַיְּהוּדִים.

לֹא נָתַנוּ לָהֶם לַעֲבֹד עִם שְׂכֵנֵיהֶם. לֹא
נָתַנוּ לָהֶם לִלְמֹד אִתָּם.

לֹא נָתַנוּ לָהֶם לָגוּר בְּתוֹכָם, לֹא נָתַנוּ
לָהֶם לַחַיּוֹת.

יְהוּדִים טְהוֹרִים, יְהוּדִים מִתְּבוֹלְלִים
וְאֲנָשִׁים שֶׁבְּשׂוֹשְׁלֵת הַיּוֹחֵסִין שָׁלָהֶם הָיָה
וְלוֹ רַק יְהוּדִי אֶחָד, כָּלֵם נִדְחָסוּ לַגֵּטּוֹת
וְלָרֶכְבוֹת וְכָלֵם נִשְׂרָפוּ בַּמִּשְׁרָפוֹת וְהִכּוּ
לְעֹפָר וָאֵפֶה.

שִׁאֲפוּ לַהֲשִׁמִּידָנוּ

הַפְתָּרוֹן הַסּוֹפִי חָרַץ אֶת דִּינָם שֶׁל
הַיְּהוּדִים.

הַשְׁלֵטוֹן הַחֲלִיט בְּצוּרָה יְסוּדִית
וּמֵאֲרָגְנֶת לְהַשְׁמִיד אֶת הַיְּהוּדִים וְאֶת
אֱלֹו שְׂבַעֲיָנֵיהֶם נִחְשְׁבוּ לַתֵּת-אֲנוּשִׁים,
כְּמוֹ צוּעָנִים אוֹ הוֹמוֹסְקְסוּאָלִים.

הֵם לֹא חֲסָכוּ בְּאִמְצָעִים וּבְטֶכְנוֹלוֹגְיָה
כְּדִי לְהוֹבִיל אֶת הַיְּהוּדִים לְמַחֲנוֹת
הַשְׁמָדָה, לְהַרוֹג אֶת הַחֲלָשִׁים, הַזְקֵנִים
וְהַיְלָדִים שְׂאוֹתָם לֹא יָכְלוּ לְנַצֵּל לְעִבּוּדָה.
וְאֶת הַנוֹתָרִים הֶעֱבִידוּ עַד מוֹת. מְטָרְתָם
הִיָּתָה לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַגִּזַּע הַיְּהוּדִי.

הַיְּהוּדִים נִדְחָסוּ כְּצֹאן לְטֶבַח לְכַפְרוֹת
הָעִיר. מִשָּׁם הֶעֱבְרוּ לְרַכְבוֹת בָּקָר בְּלִי
יְכָלֶת לְשִׁבְתָּהּ, בְּלִי מַיִם וּבְלִי תַנְאִים
סְנִיטָרִיִּים. רַבִּים מֵתוּ מֵרָעָב, חָנֵק
וּמַחֲלָה.

הַמֵּתִים נִשְׁאָרוּ בְּרַכְבוֹת בֵּין הַחַיִּים
עַד לְתַחֲנוּתָם הַסּוֹפִית וְזֹאת עַל מִנַּת
שִׁירְשָׁמוֹ בַּדִּיקָנוֹת הַשְּׁטָנִית שֶׁל
הַרְשָׁעִים.

הֵם הִגִּיעוּ לְמַחֲנוֹת וְאִזּוֹ הַחֲלָה הַסֵּלֶקְצִיָּה.
גְּבָרִים לְצַד אֶחָד נָשִׁים וְיֻלְדִים לְצַד אֶחָד.
כָּל רְכוּשָׁם נִלְקַח מֵהֶם. הֵם הִפְשָׁטוּ
עֲרֻמִּים, רֹאשָׁם גּוֹלַח. הַכְּשִׁירִים לְעִבּוּדָה
נִלְקָחוּ מִיָּד לְעִבּוּדַת פָּרוֹ. הָאֲחֵרִים
נִלְקָחוּ לְמִשְׁרָפוֹת שֶׁנֶּאֱרָאוּ כְּמַקְלָחוֹת.

בְּרָגַע שֶׁנֶּאֱטָמוּ הַדִּלְתוֹת בְּמָקוֹם מַיִם
הוֹזְרָם גֵּאֵז צִיאָנִיד שֶׁגָּרַם מִידִית לְמוֹתָם.
גַּם לְאַחַר מוֹתָם חָלְלוּ גּוֹפּוֹת הָאֲסִירִים
עָקְרוּ אֶת שְׁנֵי הַזָּהָב שֶׁנִּלְקָחוּ וְהִתְכּוּ
לְגוּשֵׁי זָהָב עַל מִנַּת לְמָמֶן אֶת מְכוֹנַת

הַמִּלְחָמָה.

הַנִּבְחָרִים לְעִבּוּדָה, הַחֲזָקִים וְהַבְּרִיאִים
נִלְקָחוּ לְחֻדְרֵי טְהוֹר שָׁם קִבְּלוּ מַדִּים
יְחוּדִיִּים: חֲלִיפַת פָּסִים. לְרַבִּים מֵהֶם
נִטְבַּע מִסְפָּר זֶהוּי עַל זְרוּעָם.

מְגוּרֵיהֶם הָיוּ צָרִיפִים עֲלוּבִים, הַמְטוֹת
הָיוּ לוֹחוֹת עֵץ שֶׁבִקְשִׁי אֶפְשָׁר הָיָה לָזוּז
בָּהֶן, לֹלֵא חֲמוּם אוֹ מִצָּעִים רַק שְׂמִיכוֹת
יָדוֹת וּקְרוּעוֹת. הָאֲכָל שֶׁנִּתֵּן הָיָה לֶחֶם
וּמַעַט נוֹזֵל שֶׁהָיָה אֲמוּר לְהִיּוֹת מָרֵק חֵם.
הָאֲסִירִים עָבְדוּ עֲשָׂר עַד אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
שָׁעוֹת בְּיוֹם לֹלֵא מְנוּחָה וּבְכָל תַּנְאִי מְזֻג
אֻוִיר. הֵם עָבְדוּ בְּבִתֵּי חֲרָשׁוֹת, מִכְרוֹת,
בִּנְיָן וּסְלִילַת כְּבִישִׁים. כָּל מִי שֶׁהִפִּיר
פְּקָדָה נוֹרָה בְּמָקוֹם.

לְחִיָּיהֶם לֹא הָיָה כָּל עֶרְוָה, רַבִּים מֵהֶם
מֵתוּ מֵאֲפִיסַת כּוֹחוֹת וְרָעָב. הָאוֹיֵב יָדַע
כִּי הוּא יָכֹל לְהַחֲלִיפָם בְּאֲסִירִים אֲחֵרִים.
מִלְבָּד הֶעֱבִידָה הַמִּפְרָכָה סִבְלוֹ הָאֲסִירִים
הַיְּהוּדִים בְּזוּי, עֲלִבּוֹנוֹת וְעֲנָשִׁים כְּבִדִּים.
הָעֲנָשִׁים הָיוּ קְבוּצָתִּים כְּדִי לְמַנוּעַ כָּל
רָצוֹן לְתַכְנֵן בְּרִיחָה.

וְהַתְּמִימִים – שְׁפָנִי נִסְיוֹן.

יְלָדִים רַבִּים, בְּעֶקֶר תְּאוֹמִים נִלְקָחוּ
לְמַעַבְדוֹת נִסְיוֹנוֹת לְמִטְרוֹת “מִדְּעִיּוֹת”
הַמִּדְּעָנִים הַשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶם כְּשֶׁפָּנִי נִסְיוֹן.

הֵם הִדְבָּקוּ בְּמַחֲלוֹת מִמֵּאִירוֹת, הִזְרָקוּ
לָהֶם תְּרוּפוֹת שׁוֹנוֹת כְּדִי לַעֲקֹב כִּיצַד הֵן
מִשְׁפִּיעוֹת.

הַנִּסְיוֹנוֹת גָּרְמוּ לְסִבָּל בַּל יִשׁוּעָה רַבִּים
נִפְטָרוּ, אֱלֹו שֶׁשֶּׁרְדּוּ נִשְׁאָרוּ בְּעֲלֵי מוֹם
גּוֹפְנִיִּים וְנִפְשִׁיִּים לְכָל יְמֵי חַיֵּיהֶם.

We were decimated

The Final Solution sealed the fate of the Jews. The regime decided to systematically eliminate all the Jews and other “*untermentchen*.” Resources and technology were used to deport Jews to killing centers where the old, the sick and the very young, all those unable to work were immediately killed. Jewish workers died of starvation and forced labor; and in the end all remaining Jews were murdered.

Jews were herded into town squares and packed into rail cars used for cattle with no place to seat, without water and sanitary facilities. Many died on their way to concentration, labor and death camps. Many froze, starved, suffocated or were killed by diseases. The dead stayed inside the cars until reaching final destination so each body could be accounted for by the evil’s accounting practices.

Upon reaching the camp, Jews were separated by sex; men on one side, women and children on another. Their valuables were taken away from them, they were stripped naked and their hair was shaved from their bodies. Those considered unfit to work were sent immediately to their death in gas chambers disguised as showers, where a cyanide-based gas replaced the water. The corpses were searched and the gold found in their teeth and elsewhere was melted down and sent back to keep financing the evil effort.

Those deemed able to work were given a shower, disinfected, issued a striped prison uniform and assigned a number, sometimes the number was tattooed in their arm. Prisoners lived in crowded barracks with wooden bunk-beds with two or three tiers and no personal space to stretch or sleep. Food was scarce, some bread and a liquid resembling soup, tea or coffee, barely enough to survive a short period of time. Prisoners worked 10 to 14 hours per day, in factories, mines, roads and building other infrastructure, often in severe weather conditions without appropriate clothes or shoes. Those that disobeyed orders or could no longer work were shot on the spot or sent to the death camps. They were immediately replaced by new arrivals to the camps. Frequent abuse, harassment and torture were used to further debilitate and dehumanize the prisoners. Roll calls and severe punishment to all were designed to minimize escape attempts from the camps.

Many children, twin brothers and sisters and other prisoners were used as guinea pigs for scientific experimentation. Some were infected with diseases, to evaluate how they would respond to experimental medicines and therapies. These experiments tortured the individuals and proved of no scientific value. Many died, but those survivors carried physical and emotional traumas all their lives.

Different Jews – different reactions

Blessed is the Omnipresent, blessed is He. Blessed is the One who has given the Torah to His people Israel. Blessed is He.

Baruch hamakom, Baruch hu. Baruch shenatan Torah l'amo Israel, Baruch hu.

Four different types of Jews face impossible choices.

One forgot he was a Jew. They reminded him. Without *Brith* and without *Mitzvot*, he asks: what am I doing in here, in the ghettos and in the concentration camps?

One is a *Tzadik*. His life filled with Torah, *Mitzvot*, and good deeds. He listens to hear Adonai's voice. He waits for the Messiah to come. Not today, perhaps tomorrow.

One is enraged. Like Yehudah ha Maccabi like Jabotinsky and Trumpeldor, he shouts his battle cry: It is good to die for our beliefs. We act, we do not listen. Adonai is with me, I fear nothing. With no arms, and with hands that do not know how to kill, he stands alone facing the evil ones.

One saw the signs and manages to leave into uncertain waters; or to send away his brother, his sister and his kids. Leave your land, your relatives, and your father's house. But where to go? Very few heroes took Jews in with them.

Arbah suguei yehudim velahem bechirah bilti efsarit.

Echad shachach she hu yehudi. Vayizkeru loh. Leloh brit, leloh asiyut mitzvot gam hu shaal: Ma li poh baghetot u vemachanot mavet?

Echad Tzadik meod. Chayav maleh Torah, mitzvots vemaasim tovim. Mechakeh levohob shel Mashiaich im lo Hayom, ulai machar.

Ehad coess. C'mo Yehudahh Hamakabi, Trumpeldor ve Chabotinsky hu koreh bekol: «Torv lamut beemunatenu, Naase ve lo nishmah. Adonai li velo irah. Bli neshkek beYadaim shelo yadu lakachat chaye adam, hu le vadob amad mul haSatan.

Echad raah et hanolad azav o shalach et bnei mishpachto lemakom mivtachim. «Lech lechah meartzechah, mimoladetchah umibeit avichah». Aval, lean? Rak meat hayo chasidei umot haolam shehitzilu yehudim mehashmadah.

אַרבעה סוגי יהודים

ברוך המקום ברוך הוא. ברוך
שנתן תורה לעמו ישראל. ברוך
הוא.

אַרבעה סוגי יהודים ולהם בחירה בלתי
אפשרית.

אחד שכח שהוא יהודי והזכירו לו. ללא
ברית, ללא עשיית מצוות גם הוא שאל:
מה לי פה, בגטאות ובמחנות המוות.

אחד צדיק. חייו מלאי תורה, מצוות
ומעשים טובים. מחכה לבואו של משיח
אם לא היום אולי מחר.

אחד כועס. כמו יהודה המכבי,
טרומפלדור ו'בוטינסקי הוא קורא
בקול: "טוב למות באמונתנו, נעשה ולא
נשמע. אדני לי ולא אירא". בלי נשק,
בידיים שלא ידעו לקחת חיי אדם הוא
לבדו עמד מול השטן.

אחד ראה את הנולד. עזב או שלח את
בני משפחתו למקום מבטחים. "לך-
לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"
אבל לאן? רק מעטים היו חסידי אמות
העולם שהצילו יהודים מהשמדה.

Zachor – Remember, Do not forget!

Remember what Amalek did to you on the road after you left Egypt, of how he appeared on your way and killed from your rearguard all the weak ones and the tired ones.

And he did not fear God, thus, when Adonai, Your God, will let you rest from your enemies, in the land Adonai, your God gives you and your descendants, you will erase Amalek's memory from under the sky.

Do not forget, may his name be erased and his memory forgotten, and his males be erased to be never remembered.

Zachor et asher asah lechah Amalek baderech betzetchem miMitzraim: asher karechah baderech vayiznev bechah kol hanecheshalim achareicha, veatah ayef veyageah, veloh yarah Elohim: vebayah behaniach Adonai elocheichah lech mikol oivechah misaviv baaretz acher Adonai elocheichah natan lecha nachalah lerishtah, timcheh et zecheh Amalek mitachct hashamaim, loh tishkach:

Remember that laws were enacted to justify intolerance and madness.

They decided who is a Jew and who is considered inferior race.

They decided who you can marry and who cannot bear children.

They decided what you do and what you're forbidden to do.

They decided where you live and where you die.

They decided when you live and when you die.

Remember you were forced

out of your house into a ghetto,

out of your work into slavery,

out of living into final solution.

Remember how the different became enemies;

the train ride became a trip to death camps;

the work place became factories of death;

the water in the shower became Zyklon B gas;

the babies became lab-rats.

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק , בְּדֶרֶךְ
בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם. אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ,
וַיִּזְנֹב בְּךָ כָּל הַנַּחֲשָׁלִים אַחֲרֶיךָ -- וְאַתָּה
עֵיף וְיָגַע;

וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים. וְהָיָה בְּהִנִּיחַ יְיָ אֱלֹהֶיךָ
לְךָ מִכָּל אִיְבֶיךָ מִסָּבִיב, בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחְלָה לְרִשְׁתָּהּ -- תִּמְחָה
אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם;

לֹא תִשְׁכַּח דְּבָרִים כֵּה

זָכוֹר שְׁחָקִים שֶׁנַּחֲקָו הִתִּירוּ חֶסֶר סוּבְלָנוּת,
זְלוּל בְּחַיֵּי אָדָם וְטִרוּף.

הֵם הִחְלִיטוּ מִי הוּא יְהוּדִי וּמִי הוּא תַּת-
אָנוּשׁ.

הֵם הִחְלִיטוּ עִם מִי תִנָּשֵׂא וּמִתִּי תוֹלִיד
יֻלְדִים.

הֵם הִחְלִיטוּ מָה מֵתָר וּמָה אָסוּר לְאָדָם
לַעֲשׂוֹת.

הֵם הִחְלִיטוּ הֵיכָן תִּגּוֹר וְהֵיכָן תִּקָּבֵר.

הֵם הִחְלִיטוּ מִתִּי תִחָּה וּמִתִּי תָמוּת.

זָכוֹר כִּי גִרְשָׁתָּ מִבֵּיתְךָ אֶל הַגָּטוֹ,

מִמָּקוֹם עֲבוּדָתְךָ לְעֲבָדוֹת,

מִחַיִּים מְלֵאִים לְהִשְׁמָדָה.

זָכוֹר שֶׁהִמוּכָר הִפָּךְ לְשֻׁטָּנִי;

מָסַע בְּרַפְּכַת הִפָּךְ לְמָסַע לְמַחֲנוֹת מוֹת;

מָקוֹם עֲבוּדָה הִפָּךְ לְמַחֲנֶה שֶׁל עֲבוּדַת

פָּרֶךְ; מִיָּם בְּמִקְלָחוֹת הִפְכוּ לְגֹאֵז מַחֲנִיק

וְהוֹרֵג;

תִּינוּקוֹת תְּמִימִים הִפְכוּ לְשֻׁפְנֵי נִסְיוֹן.

Blessed be He who keeps His promise to Israel; blessed be He. The holy one, blessed be He, predetermined the time for our final deliverance in order to fulfill what He had pledged to our father Abraham in a covenant, as it is written: "He said to Abram, your descendants will surely sojourn in a land that is not their own, and they will be enslaved and afflicted for four hundred years; however, I will punish the nation that enslaved them, and afterwards they shall leave with great wealth."

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם: אבינו בברית בין הבתרים, שנאמר: ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול.

Baruch shomer havtachato Israel. Baruch hu. Shehakadosh Baruch hu chishav et hakeitz, la-asot k'mah she-amar l'avraham avinu bivrit bein hab'tarim. Shene-amar: vayomer l'avram yadob teidah, ki geir yihyeh zaracha, b'ertz lo lahem, va-avadum v'inu otam arba meiot shanah. V'gam et hagoy asher ya-avodu dan anochi. V'acharei chein yeitz'u, birchush gadol.

Lift the cup of wine and recite V'hee Sheamdah

This covenant that remained constant for our ancestors and for us has saved us against any who arose to destroy us in every generation, and throughout history when any stood against us to annihilate us, the *Kadosh Baruch Hu* kept saving us from them.

וְהִיא שְׁעַמְדָּה, וְהִיא שְׁעַמְדָּה
לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ
שֶׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד
עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ
אֶלֹא שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר
עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ
וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם

V'hi she-amidah la-avoteinu v'lanu. Shelo echad bilvad, amad aleinu l'chaloteinu. Ela sheb'chol dor vador, om'dim aleinu l'chaloteinu, v'hakadosh Baruch hu matzileinu mi-yadam.

You cannot live...

אַינך רשאי לחיות

The Romans said: You cannot live as Jews in this land... and they forced us to the Diasporah.

הרומאים אמרו: "אינך רשאי לחיות
כיהודי בארץ ישראל" ... והם גרשו
אותנו לגולה.

The Spanish inquisition said : You cannot live as Jews ... and they forced us to convert.

האינקוויזיציה הספרדית אמרה: "אינך
רשאי לחיות כיהודי" ... והם אנסו
אותנו להמיר את דתנו.

The Nazis said: You cannot live... and they forced us to extermination.

הנאצים אמרו: "אינך רשאי לחיות" ...
והם חוקקו את הפתרון הסופי.

Lighting the Fourth Candle הַדִּלְקַת נֵר רְבִיעִי

Before you light the fourth candle, gently blow out the first three, observe in silence how the smoke rises up, remembering the souls of the massacred. Turn off the lights in the room, and light the darkened room with the four candles.

By the earthly tribunal, with the consent of the congregation, we are prepared to kindle the flame of Yom HaShoah veHaGevurah.

עַל דַּעַת הַקָּהָל, בְּרִשּׁוֹת רַבּוֹתַי,
אָנוּ מַדְלִיקִין נֵר שֶׁל יוֹם הַשּׁוֹאָה
וְהַגְבוּרָה.

Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh madlikin ner shel Yom HaShoah veHagevurah.

Fourth Cup כּוֹס רְבִיעִית

Fill only up to half a cup

Lift your cup and remember what will no longer be because of the Shoah.

זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה בְּגִלָּל
הַשּׁוֹאָה.

Zachor et asher loh Yihyei biglal HaShoah

Imagine what could have been the life of each individual killed in the Shoah. Imagine their lost dreams and the contributions to mankind that they would have made.

Lo Dai – It was not enough!

לא די

It was not enough that you were a stranger in a strange land, Now you were a stranger in the land you were born to.

It was not enough that you were segregated into ghettos at night, Now you were confined to the ghetto during the day and during the night.

It was not enough that numerus clausus limited your chances to study in a University, Now if you were a doctor, engineer, professor or any other profession you were forbidden to work in your professions.

It was not enough that you could not escape, Now if you escaped, there was nowhere to go, very few noble ones would give you shelter and food.

It was not enough that you were riding the train to your death, Now death from thirst, suffocation, cold and sickness caught up with you on the train and on the forced marches.

It was not enough that you were condemned to die, Now you had to watch your spouse and kids die separated from you.

It was not enough that you wanted to fight, Now you had to fight alone and without arms.

לא די שגר היית בארץ זרה. עתה זר
אתה בארץ בה נולדת.

לא די שחיב אתה להיות סגור
בגטאות בלילות. עתה חיב אתה
להיות שם גם ביום וגם בלילה.

לא די שלמספר מועט של יהודים
אפשרו ללמוד באוניברסיטאות. עתה
אפילו מתי המעט גרשו ולא התר
להם לעבוד במקצועם.

לא די שקשה היה לברוח. עתה, גם
אם ברכת, לאן תלך? מתי מעט נתנו
לך מחסה.

לא די שנסעת ברקבת למחנות המות.
עתה המחנות השיג אותך ברקבות
הדחוסות בהן אתה מת מצמא, חנק,
קור ומחלות.

לא די שנהרץ דינה למות. עתה אתה
צופה במותם של אשתך וילדיך.

לא די שאתה רוצה להלחם באויב.
עתה אתה נלחם לבדך בלי נשק.

Lo dai she ger hayitah beeretz zarah, Atta zar atah beeretz ba noladta

Lo dai she chayav atah lichyot sagur baguetot baleilot, Atta chayav atah lichyot sham gam bayom vegam balaila.

Lo dai sheleMispar moet shel yehudim ifshiru lilmod baUniversiyot. Atta afilu m'tei ha'meabt gorshu veloh butar labem la'avod beMiktzoam.

Lo dai shekasheh chayah livroach, Atta, gam im barachta, lean telech? M'tei meabt natnu lechah machasah.

Lo dai shenasatah barakevet lemachanot hamavet, Atta hamavet hesig otcha barakevot hadechusot bahen atah met metzumah, chenek, kobr vemachalot.

Lo dai shenecharetz dincha lamut, Atta atah tzofeh bamotam shel ishtecha veyaldecha.

Lo dai sheatah rotzeh lehichalem baoyev, Atta atah nilcham lvadecha bli neshek.

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיֵּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא
מִמִּצְרַיִם וְכְאִלּוּ הוּא נִגְאָל מִהַשּׁוֹאָה,

שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בָּעֶבֶר זֶה
עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם וּמִגֵּיַת הַמָּוֶת".

לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלִבָּד גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אֶף
אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן
הִבִּיא אֹתָנוּ, לָתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם".

Bechol Dor Vador – In every generation

In every generation each one has to see himself as if he was freed in Egypt and saved from the Shoah, as it is said:

And you will tell your son on that day, this is what Adonai did when he delivered me from Egypt and from death.

Not only our forefathers were saved by God, blessed be he, but we were also saved with them, as it is said:

We were delivered from there, to be brought to and give us the land that He promised our Fathers.

B'chol dor vador chayav adam lirot et atzmo, k'ilu hu yatza mimitzrayim, vegaal min HaShoah shene-emar:

v'higadta l'bincha bayom hahu leimor: ba-avur zeh asah Adonai li, b'tzeiti mimitzrayim umeguia hamavet. Lo et avoteinu bilvad, ga-al hakadosh Baruch hu, ela afotanu ga-al imahem, shene-emar: v'otanu hotzi misham, l'ma-an havi otanu, latet lanu et ha-aretz asher nishba la-avoteinu.

Ani ma'amin, Be'emuna shelema

Beviat hamashiach,

Beviat hamashiach ani ma'amin

Veaf al pi sheyitmahme

Im kol zeh, Ani ma'amin.

Rabbi Moshe bar Maimohn – Maimonides

13 Principles of Faith

1. I believe with perfect faith that the Creator, Blessed be His Name, is the Creator and Guide of everything that has been created; He alone has made, does make, and will make all things.
2. I believe with perfect faith that the Creator, Blessed be His Name, is One, and that there is no unity in any manner like His, and that He alone is our God, who was, and is, and will be.
3. I believe with perfect faith that the Creator, Blessed be His Name, has no body, and that He is free from all the properties of matter, and that there can be no (physical) comparison to Him whatsoever.
4. I believe with perfect faith that the Creator, Blessed be His Name, is the first and the last.
5. I believe with perfect faith that to the Creator, Blessed be His Name, and to Him alone, it is right to pray, and that it is not right to pray to any being besides Him.
6. I believe with perfect faith that all the words of the prophets are true.
7. I believe with perfect faith that the prophecy of Moses our teacher, peace be upon him, was true, and that he was the chief of the prophets, both those who preceded him and those who followed him.
8. I believe with perfect faith that the entire Torah that is now in our possession is the same that was given to Moses our teacher, peace be upon him.
9. I believe with perfect faith that this Torah will not be exchanged, and that there will never be any other Torah from the Creator, Blessed be His Name.
10. I believe with perfect faith that the Creator, Blessed be His Name, knows all the deeds of human beings and all their thoughts, as it is written, "Who fashioned the hearts of them all, Who comprehends all their actions" (Psalms 33:15).
11. I believe with perfect faith that the Creator, Blessed be His Name, rewards those who keep His commandments and punishes those that transgress them.
12. I believe with perfect faith in the coming of the Messiah; and even though he may tarry, nonetheless, I wait every day for his coming.
13. I believe with perfect faith that there will be a revival of the dead at the time when it shall please the Creator, Blessed be His name, and His mention shall be exalted for ever and ever.

אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה
בְּבִיאת הַמָּשִׁיחַ
וְאֵף עַל פִּי שְׂיִתְמַהֲמָה
עִם כָּל זֶה אַחֲכָה לוֹ בְּכָל יוֹם.

13 העיקרים לפי הרמב"ם

1. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא בּוֹרֵא וּמְנַהִיג לְכָל הַבְּרוּאִים, וְהוּא לְבָדוֹ עֹשֶׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים.
2. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא יְחִיד וְאֵין יְחִידוֹת כְּמוֹהוּ בְּשׁוּם פָּנִים, וְהוּא לְבָדוֹ אֱלֹהֵינוּ, הֵי הוּא וְיֵהֵי.
3. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ אֵינוֹ גּוֹף, וְלֹא יִשְׁיגוּהוּ מְשִׁיגֵי הַגּוֹף, וְאֵין לוֹ שׁוֹם דְּמִיּוֹן כָּלֵל.
4. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא רִאשׁוֹן וְהוּא אַחֲרוֹן.
5. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לוֹ לְבָדוֹ רְאוּי לְהִתְפַּלֵּל, וְאֵין רְאוּי לְהִתְפַּלֵּל לְזוּלָתוֹ.
6. שֶׁכָּל דְּבָרֵי נְבִיאִים אֱמֶת.
7. שֶׁנְּבוֹאָת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיְתָה אֱמֶתִית, וְשֶׁהוּא הִיְתָה אֵב לְנְבִיאִים, לְקוֹדְמִים לְפָנָיו וְלְבָאִים אַחֲרָיו.
8. הַתּוֹרָה הַמְצֻיָּה עִתָּהּ בְּיָדֵינוּ הִיא הַנִּתּוּנָה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם.
9. שֶׁזֶּאת הַתּוֹרָה לֹא תִּהְיֶה מְחֻלָּפֶת וְלֹא תִּהְיֶה תּוֹרָה אַחֶרֶת מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.
10. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ יוֹדֵעַ כָּל מַעֲשֶׂה בְּנֵי אָדָם וְכָל מַחֲשַׁבוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר הִיצֵר יָחִיד לְבָם הַמְּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם.
11. שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ גּוֹמֵל טוֹב לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו וּמַעֲנִישׁ לְעֹבְרֵי מִצְוֹתָיו.
12. בְּבִיאת הַמָּשִׁיחַ, וְאֵף עַל פִּי שְׂיִתְמַהֲמָה, עִם כָּל זֶה אַחֲכָה לוֹ בְּכָל יוֹם שְׂיָבוֹא.
13. שֶׁתִּהְיֶה תְּחִית הַמֵּתִים בְּעֵת שְׂיַעֲלֶה רְצוֹן מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה זְכָרוֹ לְעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים.

Ani Ma'amin The Melody

אני מאמין המנגינה

Maimonides – The Rambam - wrote the text for Ani Ma'amin. The melody is attributed to Rabbi Azriel David Fastag from Warsaw. He composed the music in a cattle train car on his way to the death camp of Treblinka, along with hundreds of children, women, elderly man and women, and young adults packed in the train cars. Rabbi Azriel David Fastag started to remember the Yom Kippur services when he sang in front of his Rabbi Shaul Yedidia Eleazar, Rebbe of the Congregation of Modzitz in Poland. His congregation was famous because of the beautiful melodies they created, most of which were Azriel David's.

During his final voyage, the words of the Ani Ma'amin floated in front of his eyes, and he paused to think: "Just at this precise moment, when everything seems to be lost, the faith of the Jew is put to the test". He started to hum a melody with the words of the Ani Ma'amin. In no time, everyone in the train joined in Rabbi Azriel David's song.

All of a sudden, Azriel David opened his eyes and when he noticed what had happened, he concluded that this melody could not disappear in Treblinka's crematories. Azriel David turned to the crowd and said: "I will give half of my portion to the Next World (Olam Habah) to the person who can escape and deliver this song to the Rebbe of Modzitz".

Two young men volunteered for the mission. With a great deal of effort they managed to open a small window in the train car and escape through it. One of them died instantly when he jumped off the train. The second one managed to reach Rebbe Shaul Yedidia Elazar with the melody and the story of its creation. The Rebbe had escaped from Europe and when he reached New York, he sang the Ani Ma'amin on his first Yom Kippur service. There was not a single dry eye in the congregation. The Rebbe explained: "With this melody (nigun) the Jewish people walked into the gas chambers, and with this nigun, the Jewish people will meet the Messiah".

הַרְמָבָם, רבי משה בן מימון, נסח את הטקסט של הלחן הידוע "אני מאמין". המנגינה מיוחסת לרבי עזריאל דוד פסטיג מווארשע, פולין, שהלחין את השיר בשעה שהובל בקרון להובלת בקר בדרך לִמְחֶנֶה ההשמדה טרבלִינקָה. יחד איתו היו דחוסים בקרון מאה זקנים, נשים וטף. ביושבו בקרון נזכר הרב בעיירה אוטבוב'צ' שם ישב בחגים ושר עם רבי שאול ידידיה אלעזר, רבה של קהלת מודז'יץ שהייתה ידועה במנגינות הנפלאות שפרסמו אותה בכל קהלות פולין. את מרבית המנגינות חבר הרב פסטיג.

דחוס בין יהודים המובלים כצאן לטבח חשב הרב על השדרות. כשהשדרות הגוף אינה אפשרית האם גם הנפש אינה בת הצלה? האם השדרות הנפש אבודה גם היא?

באותם רגעים עלו במוחו מלות השיר "אני מאמין" של הרמב"ם ושם, בקרון הדחוס, חבר את המנגינה היפה שבקעה מגורו ונהדהדה בכל הקרון.

הוא פנה אל הקהל הדחוס ובקול אמר: "אם מי מכם יצליח לשרוד ולהגיע אל הרבי במודז'יץ ולהשמיע לו את המנגינה הזו יקבל פרס יקר ערך, את מחצית החיים שעוד נותרו לי".

דקות לאחר הכרזתו של הרב עזריאל דוד, הרים את ידו אחד הצעירים וקרא: "אני אלו". בקצהו האחר של הקרון הרים את ידו צעיר אחר ובקול רם הצטרף לחברו: "גם אני אלו". מנגינה נפלאה זו אסור היה לה להכחד במשרפות של טרבלִינקָה.

במאמץ רב הצליחו שניהם לשחרר את אחד הלוחות שפסו את החלון הם קפצו לחפשי תוך כדי דהירתה של הרכבת. אחד הצעירים מצא את מותו כשנורה על ידי הנאצים שהבחינו בו כשקפץ מהרכבת.

לאחר חדשים מספר מצא הצעיר השני את הרבי במודז'יץ במחבוא בוילנה שבליטא. "הרי לפניך המנגינה אותה שלח לך רבי עזריאל דוד. כל הדרך שננתי אותה פעם אחר פעם לבל אשכח צליל או מלה". ברח הרב את הצעיר בחום לב.

לימים הצליח הרב לברח מאירופה לניו יורק. משם יצאה המנגינה המרגשת שמסמלת את רוחו של העם היהודי לכל קהלות ישראל.

Hallel

Lift the wine cup and recite Hallel

Therefore it is our duty to thank and praise, pay tribute and glorify, exalt and honor, bless and acclaim the One who performed all these miracles for our fathers and for us. He took us out of slavery into freedom, out of grief into joy, out of mourning into a festival, out of darkness into a great light, out of slavery into redemption. We will recite a new song before Him! Hallelujah!

L'fichach anachnu chayavim l'hodot, l'haleil, l'shabei-ach, l'fa-eir, l'romeim, l'hadeir, l'vareich, l'aleih ul'kaleis, l'mi she-asah la-avoteinu v'lanu et kol hanisim ha-eilu. Hotzi-anu mei-avdut l'cheirut, mi-yagon l'simchah, umei-eivel l'yom tov, umei-afeilah l'or gadol, umishibud ligulah. V'nomar l'fanav shirah chadashah. hal'luyah.

*Halleluyah halleluyah betziltzelei shama,
halleluyah halleluyah betziltzelei truah,
Kol Hanshamah tehallel yah halleluyah
Halleluyah!*

We bow to you, Adonai our God, who has redeemed us and our fathers from HaShoah and enabled us to reach this night that we may remember the souls of the departed. Lord our God and God of our ancestors, enable us to reach also the forthcoming holidays and festivals in peace, rejoicing in the rebuilding of Zion your city, and joyful at your service. We shall sing a new hymn of praise to you for our redemption and for our liberation. Praised are you, Lord, who has redeemed Israel.

Modim anachnu lach Adonai, Eloheinu sheG'altanu v'ga-alta et avoteinu meHaShoah, v'higi-anu l'lalaylah hazeh lizcor et haneshamot sheHishmidu baShoah. Kein, Adonai Eloheinu veilohei avoteinu, yagi-einu l'moadim v'lirgalim acheirim, ha-ba-im likrateinu l'shalom. S'meichim b'vinyan irecha, v'sasim ba-avodatecha, v'nodeh l'cha shir chadash al g'ulateinu, v'al p'dut nafsheinu. Baruch atah Adonai, ga-al Israel.

Amen!

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיִּבִּים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל,
לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדִּיר, לְבָרֵךְ,
לְעִלָּה וּלְקָלֵס לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ וּלְנוּ
אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֶּה: הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת
לְחֵירוֹת, מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה, וּמֵאֵבֶל לְיוֹם
טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד
לְגִאֻלָּה.
וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה, הַלְלוּיָהּ.

הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שִׁמְעַ
הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה
כָּל הַנִּשְׁמָה תְּהַלֵּל יְיָ הַלְלוּ יְיָ.

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁגָּאֲלָתָנוּ
וְגָאֲלָתָ אֶת אַבוֹתֵינוּ מֵהַשְׁוֹאָה. וְהִגִּיעָנוּ
הַלִּילָה הַזֶּה לְזִכּוֹר אֶת הַנִּשְׁמוֹת
שֶׁהוֹשֵׁמָדוּ בַשְׁוֹאָה. כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְאַלְהֵי אַבוֹתֵינוּ יִגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים
וְלְרִגְלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ
לְשָׁלוֹם שְׂמִיחִים בְּבִנְיָן עִירָךְ. וְשִׁשִּׁים
בְּעֲבוֹדָתְךָ. וְנוֹדָה לָךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל
גָּאֲלָתָנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ גֹּאֲלֵי יִשְׂרָאֵל.

Lighting the Fifth Candle הדלקת נר חמישי

Before you light the fifth candle, gently blow out the first four, observe in silence how the smoke rises up, remembering the souls of the massacred. Turn off the lights in the room, and light the darkened room with the five candles.

By the earthly tribunal, with the consent of the congregation, we are prepared to kindle the flame of Yom HaShoah veHaGevurah.

עַל יַדַּעַת הַקָּהָל, בְּרָשׁוּת רַבּוֹתַי,
אָנוּ מַדְלִיקִין נֵר שֶׁל יוֹם הַשּׁוֹאָה
וְהַגְּבוּרָה

Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh madlikin ner shel Yom HaShoah veHagevurah.

Fifth Cup כּוֹס חֲמִישִׁית

Fill only up to half a cup.

Lift your cup and remember everyone that fights or resists the enemy

זָכוֹר אֶת כָּל מִי שֶׁלָּחַם בְּאוֹיֵב

Zachor et kol mi shelacham baoyev.

Recognize the moral strength and all acts of heroism and human dignity during the fights and during the resistance in the Shoah. Use stories and films that illustrate the struggle to fight for survival and human dignity.

Rahatz – Washing the hands

רחיצ

Wash your hands and recite the blessing

Blessed are You Adonai, King of the Universe, who sanctified us with his commandment to wash our hands.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם

Baruch atah Adonai Eloheinu melech ha-olam, asher kid'shanu b'mitzvotav, v'tzivanu al n'tilat yadayim.

Amen!

HaMotzi – Blessing the bread

המוציא

Hold a piece of bread and dip in salt

Blessed are You Adonai, King of the Universe, who brings forth sustenance from the earth.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

Baruch atah Adonai, Eloheinu melech ha-olam, hamotzi lechem min ha-aretz.

Amen!

Maror – Bitter herbs

מרור

Hold a piece of bitter herbs and dip in vinegar

Blessed are You Adonai, King of the Universe, by Whose word all things came to be.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדְבָרוֹ.

Baruch atah Adonai, Elo-heinu melech Ha'Olam shehakol nihiyah bed'varo.

Amen!

They refused to know it

אִישׁ לֹא הֶעֱלָה בְּדַעְתּוֹ

The problem was that all refused to know. No one thought it was possible. It was not possible to imagine any city that no longer had Jews living in it, *Judenrein*. It made no sense; we are their neighbors, their colleagues, their doctors, their jewelers. We have lived among them for generations, it is not possible.

And yet, with efficiency and determination they tightened the noose around the Ghettos's neck, choking it. The evil ones were masters in creating the illusion of safety to those whose final hour was not due yet. "They have to go, but We have nothing to fear" was the phrase repeated in everyone's mind until finally each one believed it. The hope that the nightmare will soon end lulled the Ghetto into thinking that everything would return to normal.

They shot Yankel because he was in touch with the partisans... if we do not contact the partisans, we will not be shot.

They took Rivka and her family away because she kept a diary and she took pictures... if we do not write, we can stay here.

They hung Binyamin for smuggling medicines into the Ghetto... if we do not engage in smuggling activities we will not be hung.

They reduced the food ration because Daniel failed to pay the extortion money... if we pay up we will be able to eat.

They led all the men to the forest and never came back, because Tsvika tried to escape... we cannot escape, all those who remain will be executed.

Hope and faith lulled the Ghetto to sleep. Famine, sickness and uncertainty drained all its energy.

אִישׁ לֹא הֶעֱלָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהַדָּבָר אֶפְשָׁרִי.
לֹא נִיתַן הָיָה לְדַמְיִין עִיר לֹלֵא יְהוּדִים. נִקְיָה
מִיְהוּדִים - יוֹדְנִיין. זֶה לֹא הָיָה הֶגְיוֹנִי,
אֲנַחְנוּ שְׂכֵנֵיהֶם, עֲמִיתֵיהֶם, הַרוֹפְאִים שְׁלֵהֶם,
הַצּוֹרְפִים שְׁלֵהֶם. בְּמִשָּׁף דּוֹרוֹת חִיֵּינוּ בֵּינֵיהֶם,
הַדָּבָר לֹא יִתְכּוֹן.

בִּיעִילוֹת וּנְחִישוֹת הֵם הִדְקוּ אֶת הַחָבֵל סָבִיב
צוֹאֲרֵי הַגָּטָאוֹת, חוֹנָקִים אוֹתָם. הָרָעִים הָיוּ
אֲשָׁפִים בִּיצִירַת אֲשֻׁלְיָה שֶׁל בְּטָחוֹן לֵאמֹר
אֲשֶׁר שַׁעֲתָם הָאֲחֵרוֹנָה עֲדִין לֹא הִגִּיעָה. "הֵם
צָרִיכִים לָלֶכֶת, אֲבָל לָנוּ אֵין מָמָה לְחֹשׁוֹשׁ"
הָיָה הַבִּיטוּי הַחוּזָר בְּמוֹחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד,
עַד שֶׁלְבָסוֹף כָּל אֶחָד הָאֲמִין בּוֹ. הַתְקָה כִּי
הַסִּיוֹט יִחְלוֹף בְּקֶרֶב גְּרָמָה בְּגִטּוֹ לְחֹשׁוֹב
שֶׁהַכָּל יִחְזוֹר לְקִדְמוֹתוֹ.

הֵם יָרוּ בִיעֲנָקָל כִּי הוּא הָיָה בִקְשָׁר עִם
הַפְּרֻטְיָנִים ... אִם אָנוּ לֹא נִיצוֹר קֶשֶׁר עִם
הַפְּרֻטְיָנִים, לֹא יָרוּ בָנוּ.
הֵם לָקְחוּ אֶת רַבָּקָה מִשּׁוֹם שֶׁהִיא נִיהֵלָה יוֹמָן
וְגַם צִילָמָה תְּמוּנוֹת ... אִם אֲנַחְנוּ לֹא נִכְתּוֹב,
נוֹכֵחַ לְהִישָׁאֵר כָּאֵן.
הֵם תָּלוּ אֶת בִּנְיָמִין כִּי הִבְרִיחַ תְּרוּפוֹת לְתוֹךְ
הַגִּטּוֹ ... אִם אֲנַחְנוּ לֹא נַעֲסוֹק בְּהִבְרָחוֹת, לֹא
יִתְלוּ אוֹתָנוּ.

הֵם הִקְטִינוּ אֶת הַקְּצָבַת הַמְּזוֹן כִּי דָנִיֵּאל לֹא
הִצְלִיחַ לְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי הַשּׁוֹחָד... אִם אֲנַחְנוּ
נִשְׁלֵם, נוֹכֵחַ לֵאכּוֹל.
הֵם הוֹבִילוּ אֶת כָּל הַגְּבָרִים אֶל הַיַּעַר וְהֵם
לֹא חָזְרוּ, כִּי צְבִיקָה נִסָּה לְבָרוּחַ ... אֲנַחְנוּ
לֹא יְכוּלִים לְבָרוּחַ כִּי הֵם יוֹצִיאוּ לְהוֹרֵג אֶת
הַנִּשְׁאָרִים.

תְּקוּהָ וְאֲמוּנָה הִרְדִּימוּ אֶת הַגִּטּוֹ. רָעַב,
מַחְלוֹת וְחוֹסֵר הַבְּטָחוֹן סָחֲטוּ אֶת שְׂאֲרֵית
כוֹחוֹ.

These heroic children

ילדים גיבורים

The children were heroes. There was a role reversal. Children took upon themselves the responsibility of providing food for their families. Everyday they would sneak out of the Ghetto through cracks on the walls and fences to bring back a piece of stale bread, a small potato or an onion. Their life was in constant danger.

The children took upon themselves the responsibility of communicating the Ghettos. They would go to and fro carrying messages and news. They moved from Ghetto to Ghetto. The news would not appease anybody's nerves but they kept the connection between Ghettos.

The children took upon themselves the responsibility of defending their communities. They would buy and hide arms and ammunition to smuggle them into the Ghetto to use them with those who resisted the evil ones. Children and young adults from all Jewish Youth movements united to fight heroically against the oppressor. Their valor and determination in facing the beast set the tone for the creation of the State of Israel and the spiritual strength of Tzahal.

We recognize those heroes who have never received any medals. With no one to describe in detail their heroic deeds and victories, we remember their might with love and gratitude.

הילדים היו גיבורים. היה חילוף תפקידים. הילדים לקחו על עצמם את האחריות לאספקת מזון למשפחותיהם. כל יום היו חומקים מן הגטו דרך פריצות בקירות וגדרות כדי לחזור ולהביא חתיכת לחם יבש, תפוח אדמה קטן או בצל. חיייהם היו בסכנה מתמדת.

הילדים לקחו על עצמם את האחריות על הקשר בין הגטאות. הם היו עוברים הלוך ושוב נושאים מסרים וחדשות. הם עברו מגטו לגטו. לא היה בחדשות כדי להרגיע עצביו של אף אחד, אבל הם שמרו על הקשר בין הגטאות.

הילדים לקחו על עצמם את האחריות להגן על הקהילות שלהם. היו קונים נשק ותחמושת ומסתירים אותם ומבריחים אותם לתוך הגטו כדי שישמשו את המתנגדים לכוחות הרשע. ילדים ובני נוער מכל תנועות הנוער היהודי התאגדו כדי להילחם בגבורה נגד הצורר. האומץ שלהם והנחישות מול החיה, קבעו את הטון ליצירת מדינת ישראל ואת רוחו של צה"ל.

אנחנו מכירים באותם גיבורים, שמעולם לא קיבלו מדליות. באין אחד מי שיתאר את מעשי הגבורתם, אנחנו זוכרים אותם באהבה ובכפרת תודה.

Collaborators are the worst

Primo Levi says

“Monsters exist, but in such small numbers so as to make them less dangerous. A lot more dangerous are those... middle level bureaucrats ready to believe and act without asking questions.”

Ideologies, fanaticism, and personal magnetism of the strong leader simplify the decision of the many: either collaborate or go. Independent thinking is banned, tolerance is no longer tolerated. The more despotic and cruel the caudillo is, and the more extreme the penalties become for disobeying an order, the smaller the ability to make decisions it becomes, especially moral decisions.

But, the worst part is that these collaborators start to amplify the deformations of the totalitarian system. They do not question themselves. They use their power to extend to others terror, servile behavior, oppression and deepening the ideologies. They become active agents in the implementation of the evil policies. And they are so many! Most of them mediocre and incompetent in a free society, they find in blind loyalty to the evil regime sources of power that amplifies their evil doings. They are also accountable and guilty!

Beware of the signs

When all forms of authority and power are kidnapped by a few;

When opponents become mortal enemies;

When the law is used to prosecute the weak ones;

When justice only protects the strong;

When the means of sustenance and jobs are restricted and controlled;

When food is scarce and becomes more valuable than friendship;

When your friends risk their lives and families for being friends;

When fear replaces judgment;

When what you are born with determines what you can become;

When racial treats limit your dreams;

When you no longer sleep and you no longer dream.

As we recognize these signs, we ask you Adonai to change all the actions and dissipate all bad intentions of those that conspire against me.

משתפי פעלה הם הגרועים ביותר

פרימו לוי אומר

“מפלצות קיימות, אף הן מעטות מכדי לגרם נזק ממשי. מסכנים הרבה יותר הם ההמונים, ממלאי הפקדות, שמוכנים להאמין ולבצע בלי לשאל ובלי להסס.”

בכל שדכוּי העמים הנכבשים נקשה ואכזר יותר כף נפוץ יותר אצל המוני העם הנדכאים הרצון והנכונות לשתף פעלה עם הכובשים המדכאים אם בטרור ואם באידיאולוגיה מפתה. הם מתרפסים כעבד הנרצע למנצחים מדמים ולכף השולט. כמובן שהאחריות רובצת על מבנה המשטר הטוטליטרי-רודני שבו קשה להבחין בין האשמה של אנשי השררה לבין האשמה של האזרח הפשוט, משתף הפעלה.

המנהיגים מנתבים את רגשות ההמון, רומסים את ערכי המוסר ומצמצמים אותם לאפס.

השמר מהאותות

בשמעטים לוקחים לידם בכח את החק והסדר;

בשהשונה הופך לאויב;

בשמשתמשים בחק כדי לשפט את החלשים;

בשהחק מגן על החזקים;

בשעבודה ופרנסה מבקרים על ידי שליטים;

בשמזון קשה להשגה וחשוב יותר מחיי הזולת;

בשחברים או זרים מסכנים את חייהם כדי להציל חיי אדם;

בששקול דעת נשלט על ידי פחד;

בשצבע עורך או דתך קובעים את עתידך ועוצרים את שאיפותיך;

בשאינך יכול לישן או לחלום.

וכל הקמים והחושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם.

Shfoch Hamatchah - Pour Out Your Wrath

שִׁפּוֹךְ חֲמַתְךָ

Pour out your fury on the nations that do not know you, upon the kingdoms that do not invoke your name, they have devoured Jacob and desolated his home. Pour out your wrath on them; may your blazing anger overtake them. Pursue them in wrath and destroy them from under the heavens of the Lord!

שִׁפּוֹךְ חֲמַתְךָ אֶל הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּךָ
וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ:
כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב. וְאֶת נְהוֹי הִשְׁמָו:
שִׁפּוֹךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמֶךָ וְחֲרוֹן אַפֶּיךָ יִשְׁיָגֵם:
נִתְרַדֶּף בָּאָרֶץ וְתִשְׁמִידֵם מִתַּחַת שָׁמַי יי

Lets fight

אֲנַחְנוּ נִלָּחֵם

Lets fight. The enemy only recognizes strength. We will purchase arms and we will fight!

בּוֹאוּ נִלָּחֵם. הָאוֹיֵב מֵבִין רַק כּוֹחַ. אֲנַחְנוּ
נִרְכּוֹשׁ נֶשֶׁק וְנִלָּחֵם!

Lets resist. The sacrifice of the few buys time to save the many. Lets buy food and medicine and we will wait!

בּוֹאוּ נִתְנַגֵּד. הַקְרָבָה שֶׁל מַעֲטִים נוֹתֶנֶת זְמַן
כְּדִי לְהַצִּיל אֶת הַרְבִּים. נִקְנֶה אוֹכֶל וְתַרופּוֹת
וְנַחֲכָה!

Lets fight. The enemy despises our intellectuals. They hate our spiritual values. Lets join the partisans and we will fight!

בּוֹאוּ נִלָּחֵם. הָאוֹיֵב מִתְעַב אֶת אֲנָשֵׁי הָרוּחַ
שְׁלָנוּ. הֵם שׁוֹנְאִים אֶת הָעֶרְכִּים הָרוּחָנִיִּים
שְׁלָנוּ. בּוֹאוּ נִצְטָרֵף לְפָרִטִּיזְנִים וְנִלָּחֵם!

Lets resist. If we are in charge of our own *Judenräte* we can organize the Ghetto in its suffering. We make difficult decisions to last one more day.

בּוֹאוּ נִתְנַגֵּד. אִם אֲנַחְנוּ אַחֲרָאִים עַל
הַיּוֹדֵנְרָאט שְׁלָנוּ אֲנַחְנוּ יְכוּלִּים לְאַרְגֵּן אֶת
הַגָּטוֹ בְּסִבָּלוֹ. נִקְבֵּל הַחֲלָטוֹת קָשׁוֹת כְּדִי
לְשַׁרֹּד יוֹם נוסף.

Lets fight. It is better to die fighting to preserve our dignity and our memory.

בּוֹאוּ נִלָּחֵם. עֲדִיף לָמוּת בַּלְחִימָה כְּדִי לְשַׁמּוֹר
עַל כְּבוֹדֵנוּ וְעַל זְכָרֵנוּ.

Lets resist. It is better to live, even under impossible conditions. Our obligation is to rebuild our People.

בּוֹאוּ נִתְנַגֵּד. עֲדִיף לַחֲיוֹת אֶפִּילוֹ בַּתְּנָאִים בְּלֹא
אִפְשָׁרִיִּים. עָלֵינוּ הַחֻבָּה לְשַׁקֵּם אֶת עַמָּנוּ.

Defiance - Victory

To preserve the Jewish life in the
ghettos is defiance
To die with dignity is victory

To provide diaries and testimonies like
Frank is defiance
To survive is victory

To escape is defiance
To return and fight the enemies is
victory

To join the allies to fight the enemy is
defiance
To be tortured like Szenes without
revealing any information is victory

To fight with pistols and Molotov
cocktails is defiance
To resist like Anilievicz for weeks in
the Warsaw Ghetto is victory

To survive is defiance
To build a new life and family is
victory

To build a new life is defiance
To build Eretz Israel is Victory

תַּעֲזָה - נִצָּחוֹן

לְשׁוֹמֵר חַיִּים יְהוּדִים בְּגִטּוֹ - תַּעֲזָה;
לְמוֹת בְּכָבוֹד - נִצָּחוֹן.

לְכָתוֹב יוֹמָנִים וְעֵדוּת כְּמוֹ פְּרָנֶק
תַּעֲזָה; לְהַשְׁרִיד - נִצָּחוֹן.

לְבָרֹחַ - תַּעֲזָה; לְחֹזֵר וּלְהִלָּחֵם
בְּאוֹיֵב - נִצָּחוֹן.

לְהִלָּחֵם בְּרוֹבִים יְשָׁנִים וּבְקִבּוּקֵי
מוֹלוֹטוֹב - תַּעֲזָה; לְעֲצוֹר אֶת הָאוֹיֵב
בְּגִטּוֹ וְרֶשֶׁה כְּמֵה שְׁבוּעוֹת כְּמוֹ
אֲנִילֵבִיץ' - נִצָּחוֹן.

לְהַצְטִיף לְכַחוֹת הַבְּרִית וּלְהִלָּחֵם
בְּאוֹיֵב - תַּעֲזָה; לְעֲמוֹד בְּעֲנוּיִים וְלֹא
לְמַסּוֹר סוּדוֹת כְּמוֹ סֶנֶשׁ - נִצָּחוֹן.

לְהַשְׁרִיד - תַּעֲזָה; לְבָנוֹת חַיִּים
חֲדָשִׁים וּלְהִקִּים מִשְׁפָּחָה - נִצָּחוֹן.

לְבָנוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים - תַּעֲזָה;
לְבָנוֹת אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - נִצָּחוֹן.

Fear not the sudden terror and
destruction of the evil ones.

Their projects will be frustrated and
their plots will not prosper, because
God is with us.

In your old age I am beside you. I
will support you and help you, I will
defend you and save you.

אֵל תִּירָא מִפֶּתָאֵם וּמִשְׁאַת רִשְׁעִים
כִּי תִבָּא:

עֲצוּ עֲצָה וְתַפֵּר. דַּבְּרוּ דָּבָר וְלֹא יָקוּם. כִּי
עִמָּנוּ אֵל:

וְעַד זְקֵנָה אָנִי הוּא. וְעַד שִׁיבָה אָנִי אֶסְבֵּל.
אָנִי עֲשִׂיתִי וְאָנִי אֲשֵׁא וְאָנִי אֶסְבֵּל וְאֶמְלֹט:

שיר הפרטיזנים

מילים: הירש גליק
תרגום/נוסח עברי: אברהם שלונסקי
לחן: דמיטרי פוקראס , דניאל פוקראס
שנת כתיבה: יידיש: 1943 עברית: 1945
שנת הלחנה: 1937

אַל נא תאמר: הנה דרכי האחרונה,
את אור היום הסתירו שמי העננה.
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
ומצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה!

מארץ התמר עד ירפתי כפורים
אנחנו פה במכאובות ויסורים
ובאשר טפת דמנו שם נגרה
הלא יגוב עוד עז רוחנו בגבורה.

עמוד השחר על יומנו אור יהל.
עם הצורר יחלף תמולנו כמו צל.
אך אם חלילה יאחר לבוא האור
כמו סיקמה יהא השיר מדור לדור.

בכתב הדם והעופרת הוא נכתב;
הוא לא שירת צפור הדרור והמרחב,
כי בין קירות נופלים שרוהו כל העם,
יחדיו שרוהו ונאגאנים בידם.

על כן אל נא תאמר: דרכי האחרונה
את אור היום הסתירו שמי העננה.
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
ומצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה!

Zog nit keynmol - Partisan's Hymn

Words by Hirsh Glik, Music
by Dmitri Pokrass

Partysan's hymn in Yiddish

*Never say that you are
going your last way,
Though lead-filled skies above
blot out the blue of day.
The hour for which we long will
certainly appear,
The earth shall thunder 'neath
our tread that we are here!*

*From lands of green palm trees
to lands all white with snow,
We are coming with our pain and
with our woe,
and wherever a spurt of our
blood did drop,
Our courage will again sprout
from that spot.*

*For us the morning sun will
radiate the day,
And the enemy and past will
fade away,
But should the dawn delay or
sunrise wait too long,
Then let all future generations
sing this song.*

*This song is written in blood not in pencil-lead.
It is not sung by the free-flying birds overhead,
But a people stood among collapsing walls,
And sang this song with pistols in their hands!*

*Zog nit keyn mol az du
geyst dem letstn veg,
chotsh himlen blayene
farshteln bloye teg.
Kumen vet noch undzer
oysgebenkte sho—
S'vet a poyk ton undzer
trot- mir zaynen do!*

*Fun grinem palmenland biz
waysn land fun shney,
Mir kumen on mit undzer payn,
mit undzer vey,
Un vu gefaln s'iz a shprits
un undzer blut,
Shprotsn vet dort undzer
gvure, undzer mut.*

*S'vet di morgenzum bagilden undz dem haynt,
Un der nechten vet farshvinden miten faynd.
Nor oyb farzamen vet di zun in dem kayor,
Vi a parol zol geyn dos lid fun dor tsu dor.*

*Dos lid geshriben iz mit blut un nit mit blay,
S'iz nit keyn lidel fun a foygel oyf der fray,
Dos hot a folk tsvishen falendike vent,
Dos lid gezungen mit naganes in di
hent!*

In every generation they stand
up against us to annihilate us.
And God, blessed be he, saves
us from their hand.

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים
עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מֵיָדָם.

*Bechol Dor Vador Omdim Aleinu Lechaloteinu
Vehakadosh Baruch hu matzileinu miyadam*

Shulchan Orech - The Meal

שֻׁלְחַן עוֹרֵךְ

Blessed are you, Adonai our God,
King of the universe, who nourishes
the whole world with grace, kindness
and mercy.

You provide food to all creatures, for
your kindness endures forever.

Through this great goodness we have
never been in want; may we never be in
want of sustenance.

God sustains us all, doing good to all,
and providing food for all creation.
Blessed are you, Adonai, who sustains
all.

רְבוֹתַי נְבָרְךָ:

יְהִי שֵׁם יי מְבָרְךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

בְּרִשּׁוֹת מְרֹנָן וְרִבְּנָן וְרְבוֹתַי נְבָרְךָ
שֶׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹךְ:

בְּרוּךְ שֶׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֹךְ וּבִטְוִיבוּ חַיֵּינוּ:

בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַזֶּה
אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוֹבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד
וּבְרַחֲמִים. הוּא נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בֶּשָׂר
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד. וּבִטְוִיבוּ הַגָּדוֹל תָּמִיד
לֹא חָסַר לָנוּ וְאֵל יִחְסַר לָנוּ מִזֶּן לְעוֹלָם
וְעַד. בְּעֵבוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוּא אֵל זֶן
וּמִפְּרִיָּה לְכָל וּמִיִּטִּיב לְכָל וּמִכֵּין מִזֶּן
לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. כְּאֲמֹר, פּוֹתֵחַ
אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן. בְּרוּךְ
אַתָּה יי, הַזֶּה אֶת הַכֹּל.

Rabotai n'varech.

Y'hi sheim Adonai m'vorach mei-atah v'ad olam.

Birshut maran v'raban v'rabotai n'vareich (Eloheinu) she-achalnu mi-shelo.

Baruch (Eloheinu) she-achalnu mi-shelo uv'tuvohayeenu.

Baruch hu uvaruch sh'mo.

*Baruch atah Adonai Eloheinu melech haolam, hazan et haolam kulo b'tuvo b'hein b'hesed
uv'rahamim, hu notein lehem l'khol vasar ki l'olam hasdo. uv'tuvo hagadol, tamid lo hasar
lanu, v'al yeasar lanu mazol l'olam vaed. Ba'avur sh'mo hagadol, ki hu eil zan um'farnes
lakol umei-tiv lakol, umeichin mazon k'chol b'riyotav asher bara, Baruch atah Adonai, hazan
et hakol.*

Amen!

We remember Sarah with love

Have mercy, Adonai our God, on Israel your people, on Jerusalem your city, on Zion the abode of your glory, on the kingdom of the house of David your anointed one, and on the great and holy Temple that bears your name. Our God, our Father, tend and feed us; sustained and support us and relieve us. Speedily, Adonai our God, grant us relief from all our troubles. Lord our God, O make us not rely on the gifts and loans of men but rather on your full, open and generous hand, that we may never be put to shame and disgrace.

Rebuild Jerusalem the holy city speedily in our days. Praised are you, Adonai, who will rebuild Jerusalem in mercy. Amen.

רַחֵם נָא, יי אֱלֹהֵינוּ, עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל צִיּוֹן מְשִׁכַּן כְּבוֹדְךָ וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלָיו.

אֱלֹהֵינוּ אָבִינוּ רַעֲנוּ, זִוְנֵנוּ, פִּרְנֵסֵנוּ וְכַלְכְּלֵנוּ וְהַרְוִיחֵנוּ וְהַרְוּחַ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מִהֲרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ. וְנָא אֵל תַּצְרִיכֵנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לֹא לַיָּדִי מַתָּנַת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לַיָּדִי הַלּוֹאֲתָם כִּי אִם לַיָּדֶךָ הַמְּלָאָה, הַפְּתוּחָה, הַקְּדוֹשָׁה הַרְחֵבָה שְׁלֹא יָבוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם וָעֶד.

וּבִנְהָ יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמִהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי בּוֹנֵה בְּרַחֲמָיו יְרוּשָׁלַיִם, אָמֵן.

Rahem na Adonai Eloheinu, al Israel amecha, v'al Y'rushalayim irecha, v'al Tziyon mishkan k'vodecha, v'al malchut beit David m'shihecha, v'al ha-bayit ha-gadol v'ha-kadosh she-nikra shim'cha alav. Eloheinu, avinu, r'enu, zunenu, parn'senu, v'chalk'lenu, v'harvihenu, v'harvah lanu, Adonai Eloheinu m'herah mi-kol tzaroteinu, v'na al tatzrichenu Adonai Eloheinu, lo lidei matnat basar va-dam, v'lo lidei halva-atam. Ki im m'le-ab, ha-p'tuhah, ha-g'dushah v'ha-r'havah, she-lo nevosh v'lo nikalem l'olam va-ed.

U-v'nei Y'rushalayim ir ha-kodesh bi-m'herah v'yameinu. Baruch atah Adonai, boneh v'rahama v'Y'rushalayim. Amen.

Pastor Martin Niemoeller spent more than eight years in a concentration camp. He wrote:

הַכֹּמֵר מִרְטִין נִימְוֶלֶר

First they came for the Communists
and I did not speak out-
because I was not a Communist.

”הֵם לָקְחוּ תְּחִלָּה אֶת הַקוֹמוּנִיסְטִים,
וְאֲנִי לֹא הִרְמַתִּי אֶת קוֹלִי, כִּי לֹא הָיִיתִי
קוֹמוּנִיסְט,

Then they came for the Jews
and I did not speak out-
because I was not a Jew.

וְאַזּ הֵם לָקְחוּ אֶת הַיְּהוּדִים, וְאֲנִי לֹא
הִרְמַתִּי אֶת קוֹלִי, כִּי לֹא הָיִיתִי יְהוּדִי,

Then they came for the trade unionists
and I did not speak out-
because I was not a trade unionist.

אָז הֵם לָקְחוּ אֶת חֲבֵרֵי הָאֲגוּדִים
הַמְּקֻצְעִים, וְאֲנִי לֹא הִרְמַתִּי אֶת קוֹלִי,
כִּי לֹא הָיִיתִי חֲבֵר אֲגוּד מְקֻצָּעִי,

Then they came for the Catholics
and I did not speak out-
because I was a Protestant.

וְאַזּ הֵם לָקְחוּ אֶת הַקְּתוֹלִים, וְאֲנִי
לֹא הִרְמַתִּי אֶת קוֹלִי, כִּי הָיִיתִי
פְּרוֹטֶסְטָנְטִי,

Then they came for me-
and there was no one left
to speak out for me.

וְאַזּ הֵם לָקְחוּ אוֹתִי, אֵין בְּאוֹתָהּ עֵת
כְּבֵר לֹא נֹתֵר אָדָם שִׁירִים אֶת קוֹלִי
לְמַעַנִי.”

Keeping quiet never helps the oppressed, silence legitimizes
the oppressor and his band of thugs.

Keeping quiet abandons the weak, never protects them,
silence undermines the will to act and justifies inaction.

I'd rather be wrong talking and demanding justice, than
keeping quite and accepting the consequences of terror.

Lighting the Sixth Candle הדלקת נר ששי

Before you light the sixth candle, gently blow out the first five, observe in silence how the smoke rises up, remembering the souls of the massacred. Turn off the lights in the room, and light the darkened room with the six candles.

By the earthly tribunal, with the consent of the congregation, we are prepared to kindle the flame of Yom HaShoah veHaGevurah.

עַל דַּעַת הַקָּהָל, בְּרִשּׁוֹת רַבּוֹתַי,
אָנוּ מַדְלִיקִין נֵר שֶׁל יוֹם הַשּׁוֹאָה
וְהַגְּבוּרָה

Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh madlikin ner shel Yom HaShoah veHagevurah.

Sixth Cup כוס ששית

Fill only up to half a cup

Lift your cup and remember everyone that helped and saved a Jew.

זְכוֹר אֶת כָּל מִי שֶׁעֲזָר וְהִצִּיל יְהוּדִי.

Zachor et kol mi sheazar veHitzil yehudi.

Remember the goodness and human dignity of those that save a Jew during the Shoah. Use stories and films.

Survivors

It is difficult to believe one can survive those horrible conditions. How much can you take away from the human being without losing its humanity? Who survives? Why? What for? And How? Are questions with different answers for each individual survivor. Every survivor's story is unique and special. You must listen to them, learn from their experience, and pass it on to your children.

Standing on the right at the right line, having the skills required by the henchman, receiving a little bit more food, being in the infirmary at the right time, or getting the "protection" of somebody in the camp saved them. Good luck? Bad luck? Karma? Fate? Miracle?

But those who survived continued their ordeal. They returned to homes that were no longer theirs, with neighbors who did not recognize them. They waited for the return of family members and friends that perhaps also survived. But, how would you know if they survived? The survivors wanted to immigrate to countries that took a long time to let them in. They had to survive anew.

Fate? Miracle? Each survivor managed to rebuild a family and to contribute to their communities during the day, while reliving nightmares and past horrors during the night.

They are the witnesses. They forced themselves to live to re-tell the story, they are brave! Each one in his or her own way leaves their memories with us. Each one wishes to survive to live again. There is hope!

Frankl searches for meaning.

Kertesz finds meaning in words.

Lau rises in Faith,

Levi excels in chemistry and literature until his fall.

Polanski creates and destroys illusions.

Wiesel is a messenger of Peace.

Wiesenthal hunts down the coward fugitives.

Remember and honor the memories of the survivors in your communities. Their lives are an inspiration to all. Their memory comforts our spirit.

To live you must survive. There is hope!

הניצולים

קשה להאמין כי אדם יכול לשרוד בתנאים איומים כאלו. כמה יכול אֶתָּה לקחת ממנו מבלי שייאבד צֶלֶם אָנוּשׁ? מי ישרוד? למה? לשם מה? איך? הן שאלות אשר התשובות להן שונות אצל כל ניצול. סיפורו של כל ניצול הוא ייחודי ומיוחד. אֶתָּה חייב להקשיב להם, ללמוד מהניסיון שלהם, ולהעביר אותו הלאה לילדיך.

עמידה בצד הנכון, בטור הנכון, להיות בעל הכישורים הנדרשים על ידי הפקיד/הקצין, קבלת קצת יותר מזון, להיות במרפאה בזמן הנכון, או לקבל את ה"הגנה" של מישהו מהמחנה הצילה אותם.

מזל טוב? מזל רע? קארמה? הגורל? נס?

אך אלה ששרדו ייסוריהם לא תמו. הם חזרו לבתיהם שלא עוד היו שלהם, לשכנים שלא זיהו אותם. הם חיכו לחזרתם של בני משפחה וחברים שאולי שרדו גם הם. אבל, איך יכולת לדעת אם הם שרדו? הניצולים רצו להגר למדינות שעיכבו זמן רב את היתרי הכניסה אליהן. הם היו צריכים לשרוד מחדש.

גורל? נס? כל ניצול הצליח לבנות מחדש משפחה ולתרום לקהילה שלו במשך היום, ובסייטי הלילה שלו חווה מחדש את זוועות העבר.

הם העדים. הם הכריחו עצמם לחיות כדי לשוב ולספר את הסיפור. הם אמיצים. כל אחת ואחד מהם בדרך שלהם משאיר אתנו את סיפורו וזיכרונותיו.

כל אחד מהם רוצה לשרוד ולחיות מחדש. יש תקווה!

פרנקל מחפש משמעות.

קרטס מוצא משמעות במילים.

לאו עולה באמונה

לוי מצטיין בכימיה וספרות עד נפילתו.

פולנסקי יוצר והורס אשליות.

ויזל הוא שליח של שלום.

ויזנטל לוכד את הפחדנים שנמלטו.

זכרו וכבדו את זיכרונות השורדים בקהילותיכם, חייהם הם בבחינת השראה לכולנו. זיכרונם מרגיע את רוחנו.

אֶתָּה חייב לשרוד כדי לחיות. יש תקווה!

These “elderly” children

The children in the Ghetto became adults in a very short time.

They no longer played, because their work was key to the survival of their families.

They no longer attended schools, because the streets were their classrooms.

They no longer ran, because slow-walking did not raise suspicions.

They no longer listened, because the wailing and lamenting left them deaf.

They no longer danced, because they walked over roof tops and tunnels communicating the Ghettos.

They no longer forgot.

They no longer cried, because the crying gave away their hiding place.

They no longer laughed, because hunger and cold robbed them of their happiness.

They no longer complained, because complaining was useless.

They no longer had dreams, because when they closed their eyes the only things left were shivers and nightmares.

Robert Krell reflecting on reuniting with his family after the Shoah:

“For the first time in three years, I cried. During the years of hiding, I had neither complained nor cried. We little children somehow knew we were in danger and at the mercy of our hidings. We intuitively became quiet and cooperative.”

The children wished for a new chance to:

Rebuild their world; reunite the broken pieces; kiss once more their parents' cheeks; and imagine their future free of menacing clouds. Be born again; dream without nightmares and work in liberty; Understand what happened and review the lessons learned; inspire the ethical values that make a better world; and prevent this madness from ever happening again.

ילדים מבוגרים

הילדים בגטו הפכו בתוך זמן קצר מאד למבוגרים.

הם הפסיקו לשחק, כי עבודתם הייתה המפתח להישרדות בני משפחותיהם. הם הפסיקו ללכת לבתי הספר כי הרחובות היו להם לכיתות לימוד.

הם הפסיקו לרוץ, כי הליכה איטית אינה מעוררת חשדות.

הם הפסיקו להקשיב, כי יללות הקינה הותירו אותם חירשים.

הם הפסיקו לרקוד, כי הלכו בשקט על גגות ומנהרות קשר בגטאות. הם הפסיקו לשכוח.

הם הפסיקו לבכות כי הבכי הסגיר את מקום המסתור שלהם.

הם הפסיקו לצחוק כי הרעב והקור גזלו מהם את שמחת החיים.

הם הפסיקו להתלונן כי התלונות היו חסרות תועלת.

הם הפסיקו לחלום, כי כאשר עצמו את עיניהם כל שנותר היו צמרמורות וסיוטים.

רוברט קרל נזכר כיצד התאחד עם משפחתו לאחר השואה: “בפעם הראשונה מזה שלוש שנים, בכיתי. במהלך שנים של מיסתור, לא התלוננתי ולא בכיתי. היינו ילדים קטנים אך איכשהו ידענו שאנחנו בסכנה ונתונים לחסדי אלו שהסתירו אותנו. באופן אינטואיטיבי הפכנו שקטים.”

הילדים רצו:

לבנות מחדש את העולם שלהם; לאחד את השברים; לשוב ולנשק את לחי הוריהם, לדמיין את עתידם ללא עננה מאיימת. להיוולד מחדש, לחלום ללא סיוטים, לעבוד כאנשים חופשיים;

להבין את מה שקרה וללמד את הלקח; לקיים את הערכים המוסריים היוצרים עולם טוב יותר, ולמנוע לתמיד את הטירוף הזה מלקרות שנית.

Righteous Among the Nations of the World

We recognize those Righteous
Among the Nations of the world.

They helped and saved Jews
because it was right.

In spite of personal risks and with
no financial interest in mind,
these noble ones provided much
needed assistance to some lucky
ones.

We recognize those that hid Jews
in their properties, providing
them with shelter and food.

We recognize those who
provided legal coverage with new
documentation and identities.

We recognize those who saved
Jewish lives providing jobs in
factories related to the evil-war
effort.

We recognize those who saved
Jewish children by taking them
into their homes and temples,
without forcing them to convert.

חֲסִידֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם

אָנוּ מוֹקִירִים אֶת חֲסִידֵי אֲמוֹת
הָעוֹלָם.

הֵם עֲזָרוּ וְהִצִּילוּ יְהוּדִים: הִיָּה זֶה
הַמַּעֲשֶׂה הַנָּכוֹן לַעֲשׂוֹתוֹ. עַל אֹף
סָבוֹן חַיִּים, לֹלֵא כָּל תַּמּוּרָה וְשָׂכָר,
אֲצִילִי הַנֶּפֶשׁ הָאֶלּוּ הוֹשִׁיטוּ יָד
לַעֲזָרָה וְהִצִּילוּ נַפְשׁוֹת אֲמִלְלוֹת.
לְדַאֲבוֹן הַלֵּב, רַק מַעֲטִים נִצְלוּ.

אָנוּ מוֹקִירִים אֶת אֵלּוּ שֶׁנִּתְּנוּ
לְיִהוּדִים מְסִתּוֹר בְּבֵיתָם, סִפְקוֹ
לָהֶם מִזֶּזֶן וּבִטְחוֹן.

אָנוּ מוֹקִירִים אֶת אֵלּוּ שֶׁסִּפְקוֹ
לְיִהוּדִים מְסַמְכִים וּתְעוּדוֹת
מְזִיפּוֹת שֶׁאֲפָשְׁרוּ לָהֶם לְהִנָּצֵל.

אָנוּ מוֹקִירִים אֶת אֵלּוּ שֶׁהֶעֱסִיקוּ
יְהוּדִים בַּמַּפְעָלִים וּבְזֹאת הִצִּילוּ
אוֹתָם מִמַּחְנוֹת הַהִשְׁמָדָה.

אָנוּ מוֹקִירִים אֶת אֵלּוּ שֶׁנִּתְּנוּ
מַחֲסָה לְיִלְדֵי יְהוּדִים בְּבִתְיָהֶם
אוּ בִּכְנִסִּיּוֹת וְלֹא הִכְרִיחוּ אוֹתָם
לְהִמִּיר אֶת דָּתָם.

Blessed are you, Adonai our God, King of the universe, who performed miracles for our fathers in those days at this time.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבוֹתֵינוּ
בַּיָּמִים הָהֵם בְּזֶמֶן הַזֶּה.

*Baruch atah Adonai eloheinu melech ha-olam, she-'asah nissim
la-avoteinu ba-yamim ha-hem, bazeman ha-zeh.*

Amen!

Eliyahu's Cup

כוס אליהו הנביא

Fill up completely Eliyahu's Cup.

Fill up completely everyone's cup. The last cup celebrates the creation of the State of Israel and will be a traditional Kidush cup. A drop of wine is removed from the cup as each death camp is mentioned.

Open the door for Eliyahu Ha-navi, who is the forerunner of the Messiah, and sing Eliyahu's song, then close the door.

Eliyahu Ha-navi
Eliyahu Ha-tish-bi
Eliyahu Ha-giladi
Bim Heira B'yameinu
Yavo eileinu
Im mashiach ben Davia
Bim Heira B'yameinu
Yavo eileinu
Im mashiach ben Davia

אֱלִיָּהוּ הַנָּבִיא
אֱלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי
אֱלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי
בְּמַהֲרָה יָבוֹא אֵלֵינוּ
עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד
בְּמַהֲרָה יָבוֹא אֵלֵינוּ
עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד

O Lord, please save us! אֲנֵא יי, הוֹשִׁיעָה נָא
O Lord, please save us! אֲנֵא יי, הוֹשִׁיעָה נָא
O Lord, let us prosper! אֲנֵא יי, הַצְלִיחָה נָא
O Lord, let us prosper! אֲנֵא יי, הַצְלִיחָה נָא

Ana Adonai hoshi-ah na.
Ana Adonai hoshi-ah na.
Ana Adonai hatzlichah na.
Ana Adonai hatzlichah na

יִזְכֹּר אֶת הַקְדוּשִׁים

אלו מחנות ההשמדה והמות שבהם השמדו אבותינו באירופה לפני שהקב"ה
הצילנו מיידם, ואלו הם:

עם הזכרת כל שם של מחנה השמדה, טפה של יין נשפכת מתוך הכוס.
מחנות ההשמדה

חלמנו – פולין

אשוויץ בירקנאו – פולין

מאידנק – פולין

טרבלינקה – פולין

סוביבור – פולין

בלז'ץ – פולין

גטאות ומחנות השמדה נוספים

ברגן בלזן – גרמניה

בוכנוואלד – גרמניה

דכאו – גרמניה

ינובסקה – אוקראינה

יסנובק – קרואטיה

מאלי טרוסטנץ – בלארוס

מאוטהאוזן – אוסטריה

טרזיינשטאט – הרפובליקה הצ'כית

ווארשה – פולין

וכל המחנות, צעדות המוות, שדות חשופים, מרכזי עזרים
ודרכים שהפכו למקומות השמדה ליהודים.

דקה דומיה לזכר קרבתות השואה

Yizcor et Ha'Kedoshim

These are the concentration and death camps that annihilated our fathers and mothers in Europe before the Holy One, blessed is He, delivered us from their hand. And they are:

Elu Machanot habashmadah vebaMavet shebachem hishmidu avoteinu beEuropa lifnei she Hakadosh Baruch Hu hitzileinu miyadam, Ve Elu hem:

As each Death camp is mentioned, a drop of wine is removed from the cup
Death Camps

Chelmno (Kulmhof) - in Poland

Auschwitz / Birkenau - in Poland

Majdanek (KZ Lublin) - in Poland

Treblinka - in Poland

Sobibohr - in Poland

Belzec - in Poland

And other deadly Concentration camps

Bergen Belsen - in Germany

Buchenwald - in Germany

Dachau - in Germany

Janowska (Lwow) - in Ukraine

Jasenovac - in Croatia

Maly Trostenets - in Belarus

Mauthausen - in Austria

Theresienstadt (Terezin) - in Czech Republic

Warsaw - in Poland

And, all other camps, death marches, roads, open fields, town squares and places where a Just was annihilated.

During Yom HaShoah in Israel, flags are at half mast. Sirens sound for two minutes all over Israel at 10:00am. The entire country stops and remembers the Shoah in silence.

Lets stand up and join with them observing one minute of silence.

El Maleh Rachamim la Kedoshim

אל מלא רחמים

God full of mercy who dwells on high
Grant perfect rest on the wings of Your
Divine Presence In the lofty heights
of the holy and pure who shine as the
brightness of the heavens to the souls
of my relatives both on my father's
side and my mother's side the holy
and the pure who were put to death,
slain, slaughtered burned to death
or suffocated in the sanctification of
God's name as, without making a
formal vow, I pledge to give charity to
commemorate their souls.

Their resting place shall be in the
Garden of Eden.

Therefore, the Master of mercy will
care for them under the protection of
His wings for all time, And bind their
souls in the bond of everlasting life.

God is her inheritance and they will
rest in peace and let us say Amen.

אל מלא רחמים שוכן במרומים,
המצא מנוחה נכונה על כנפי
השכינה, במעלות קדושים
וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים
את כל הנשמות של ששת
מיליוני היהודים, חללי השואה
באירופה, שנהרגו, שנשחטו,
שנשרפו ושנספו על קדוש
השם, בידי המרצחים הגרמנים
הנאצים ועוזריהם משאר
העמים. לכן בעל הרחמים
יסתירם בסתר כנפיו לעולמים,
ויצורם בצרור החיים את
נשמותיהם, יי הוא נחלתם,
בגן עדן תהא מנוחתם, ויעמדו
לגורלם לקץ הימין, ונאמר אמן.

El maley rachamim shochen bam'romim

*hamtzey menuchah nechonah al kanfey hashechinah bema'alot kedoshim ute'horim
kezohar harakia mazhirim lenishmot kol kero'vay ukerovotay*

Heyn mitzad avi ve'heyn mitzad imi

Ha'kedoshim veba'te'horim

*She'humtu, ve'she'nebergu ve'she'nishchatu Ve'she'nisrefu ve'she'nechneku al kiddush
hashem ba'avur she'bli neder eteyn tzedakah be'ad hazkarat nishmoteyhem*

Began eden tehey menuchatam lachen ba'al harachamim yastireym

Beseter kenafav le'olamim

*Veyitzror bitzror hachayim et nishmoteyhem Adonai hu nachalatam veyanuchu
beshalom al mishkevoteyhem. Venomar Amen.*

Kaddish la Kedoshim

Exalted and sanctified is God's great name *Amen* in the world which He has created according to His will, and may He establish His kingdom in your lifetime and during your days, and within the life of the entire House of Israel, speedily and soon; and say, *Amen*

May His great name be blessed forever and to all eternity.

Blessed and praised, glorified and exalted, extolled and honored, elevated and lauded be the Name of the Holy One, blessed be He, (blessed be He) beyond all the blessings and hymns, praises and consolations that are spoken in the world; and say, *Amen*.

May there be great peace from heaven, and life, for us and for all Israel; and say, *Amen*.

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא
בְּעָלְמָא דִּי בְּרָא כְרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךָ
מְלְכוּתָהּ וְיַצְמַח פְּרֻקְנָהּ וְיִקְרַב
מְשִׁיחָהּ
בְּחַיֵּינוּ וּבְיוֹמֵינוּ וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, בְּעָגְלָא וּבְזָמַן קָרִיב וְאָמְרוּ
אָמֵן
יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי
עָלְמֵי
יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם
וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרַכָּתָא שִׁירָתָא
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא דְּאָמִירָן בְּעָלְמָא
וְאָמְרוּ אָמֵן.
יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים
עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן
עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו
יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרוּ אָמֵן

Yisgadal v'yiskadash shemei rabah,

Be'almah divroch hirusay v'yamloo malchusay Ba'agolah u'bizman kariv ve'imru Amen.

Ye'hay shmei rabah mevoroch, le'olam ul'amey almayah,

Yisborach v'yistabach v'yispoahr v'yisromam v'yisnasei v'yishadahr v'yishaleh v'yishalal shemei dekudeshah. Brich Hu. L'aylah min kol birchatah v'shiratah tushbechatah ve'nechematah daamiran b'almah ve'imru Amen.

Ye'hay shmei rabah min shmayah ve'chaim aleinu ve'al kol Israel, ve'imru Amen.

Oseh shalom bimromav hu ya'aseh shalom aleinu ve'al kol Israel, ve'imru Amen.

Lighting the Seventh Candle הַדְּלָקַת נֵר שְׁבִיעִי

The seventh candle is different; it is light blue and much bigger than the other six. It represents the light brought by the State of Israel. It will be lit with all lights in the room on; in a festive mood. You may use the Bengal lights (sparklers) to light this candle.

Before you light the seventh candle, gently blow out the first six; observe in silence how the smoke rises up, remembering the souls of the massacred. Turn ON the lights in the room, and light the seven candles.

By the earthly tribunal, with the consent of the congregation, we are prepared to kindle the flame to honor the establishment of Medinat Israel.

עַל דַּעַת הַקָּהָל, בְּרָשׁוּת
רַבּוֹתַי, אָנוּ מַדְלִיקִין נֵר
לְכָבוֹד הַקָּמָתָה שֶׁל מְדִינַת
יִשְׂרָאֵל

Al daat hakahal, birshut rabotai, anuh madlikin ner lichvod hakamatah shel medinat Israel.

Seventh Cup כּוֹס שְׁבִיעִית

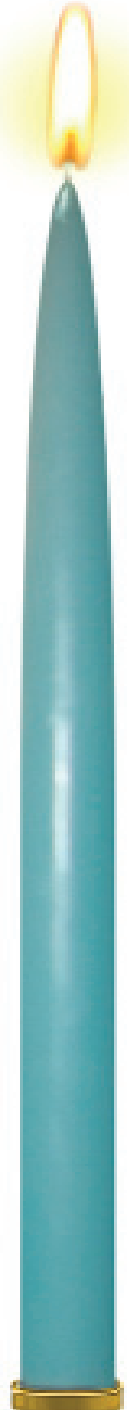
This cup is full. It is the traditional Kiddush cup.

Blessed are You Adonai, King of the Universe, Creator of the fruit of the vine

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי
הַגֶּפֶן

Baruch atah Adonai, Eloheinu melech ha-olam, borei peri ha-gafen.

Amen!

Blessed are you Adonai our God King of the universe who has sustained us, maintained us and enabled us to reach this moment in life.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁחַיָּנוּ וְקִימָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן
הַזֶּה.

*Baruch atah Adonai, Eloheinu melech ha-olam,
shehecheyanu v'ki'manu v'higi-anu laz'man hazeh.*

Amen!

Praised are you, Adonai, King of the universe, for the vine and its fruit, and for the produce of the field, for the beautiful and spacious land which you gave to our ancestors as a heritage to eat of its fruit and to enjoy its goodness. Have mercy, Adonai our God, on Israel your people, on Jerusalem your city. Rebuild Jerusalem, the holy city, speedily in our days. Bring us there and cheer us with its restoration; may we eat there Israel's produce and enjoy its goodness; we praise you for Jerusalem's centrality in our lives.

For you, Adonai are good and beneficent to all, and we thank you for the land and the fruit of the vine.

Praised are you, Adonai, for the land and the fruit of the vine.

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל
הַגָּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגָּפֶן
וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה
טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהִנְחַלְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ
לֶאֱכֹל מִפְּרִיָּהּ וּלְשַׂבֵּעַ מִטוֹבָהּ.
רַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ.
וְעַל יְרוּשָׁלַם עִירָךְ. וְעַל הָרָצִיּוֹן מִשְׁכָּן
כְּבוֹדָךְ. וְעַל מְזֻבְחָךְ. וְעַל הַיְכָלָךְ. וּבְנֵה
יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ. וְשִׂמְחָנוּ בְּבִנְיָנָהּ. וְנִבְרַכְךָ
עָלֶיךָ בְּקֹדֶשׁ וּבְטָהֳרָה.

כִּי אַתָּה טוֹב וּמְטִיב לְכָל וְנוֹדָה לְךָ יי
אֱלֹהֵינוּ עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגָּפֶן
בָּרוּךְ אַתָּה יי עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגָּפֶן

Amen!

Baruch atah Adonai Eloheinu melech ha-olam, al hagefen v'al p'ri hagefen. V'al t'nuvat hasadeh, v'al eretz chemdah tovah ur'chavah, sheratzita v'hinchalta la-avoteinu, le-echol mipiryah v'lisboa mituvah. Rachem na, Adonai Eloheinu, al Israel amecha, v'al y'rushalayim irecha, v'al tzion mishkan k'vodecha, v'al mizb'checha, v'al heicholecha. Uv'neih y'rushalayim ir hakodesh bimheirah v'yameinu, v'ha-aleinu l'tochah, v'sam'cheinu b'vinyanah, v'nochol mipiryah v'nisba mituvah, un'varechcha aleha bikdushah uv'tahorah.

Ki atah Adonai tov umeitiv lakol, v'nodeh l'cha al ha-arets v'al p'ri hagafen. Baruch atah Adonai, al ha-arets v'al p'ri hagafen

*I believe with complete faith
In the coming of the Messiah, I
believe*

אֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה
בְּבִיאת הַמָּשִׁיחַ

*And even though he may tarry
Nonetheless I will wait for him*

וְאֵף עַל פִּי שְׂיִתְמַהֲמַה
עִם כָּל זֶה אַחֲכָה לוֹ בְּכָל יוֹם.

*Nonetheless, I will wait for him
I will wait every day for him to
come.*

*Ani ma'amin,
Be'emuna shelema
Beviat hamashiach ani ma'amin
Beviat hamashiach, ma'amin
Veaf al pi sheyitmahmecha
Im kol zeh, achake loh
Im kol zeh, im kol zeh, achake
loh
Achake bechol yom sheyavoh*

Prayer for The State of Israel

תְּפִלָּה לְשָׁלוֹם מְדִינַת יִשְׂרָאֵל

Our Father in Heaven, Rock and Redeemer of the people Israel; Bless the State of Israel with the beginning of the blossoming our redemption. Shield it with Your love; spread over it the shelter of Your peace. Guide its leaders and advisors with Your light and Your truth. Help them with Your good counsel. Strengthen the hands of those who defend our Holy Land. Deliver them; crown their efforts with triumph. Bless the land with peace, and its inhabitants with lasting joy. And let us say: Amen.

אָבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם, צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלֵנוּ,
בָּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, רִאשִׁית צְמִיחַת
גְּאֻלָּתֵנוּ.

הִגֵּן עָלֶיהָ בְּאַבְרַת חֶסֶדְךָ, וּפָרֵשׁ עָלֶיהָ
סֶכֶת שְׁלוֹמְךָ, וּשְׁלַח אוֹרְךָ וְאִמְתְּךָ
לְרֹאשֵׁיהָ, שָׂרֶיהָ וְיוֹעֲצֶיהָ,
וְתַקְנֵם בְּעֲצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ.

חֲזַק אֶת יְדֵי מְגִנֵּי אֶרֶץ קְדִשְׁנוּ, וְהַנְחִילֵם
אֱלֹהֵינוּ יְשׁוּעָה וְעֻצָּרַת נִצָּחוֹן תָּעֲטִרֵם,
וְנַתַּת שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ

וּשְׂמַחַת עוֹלָם לְיוֹשְׁבֶיהָ. וְנֹאמַר אָמֵן.

*Avinu shebashamyaim, tzur yisrael vego'alo barech et medinat yisrael reishit
tzemichat geulateinu. Hagein aleyha be'evrat chasdecha ufros aleyha sukkat
shelomecha ushelach orecha va'amitecha lerasheha, sareha, veyo'atzeha
vetakneim be'atzah tovah milfanecha. Chazeik et yedei meginei eretz kodsheinu
vehanchileim eloheinu yeshuah va'ateret nitzahon te'atreim, venatatah shalom
ba'arets vesimchat olam leyoshveha. Vinomar, Amen.*

Hear O Israel, the Lord is our God,
the Lord is One

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:
בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם
וָעֶד:

Shema Israel Adonai eloheinu Adonai ehad.

Baruch shem kevod malchutah leolam vaed

Next Year in Jerusalem!

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם

L'Shana HaBa'ah B'Yrushalayim

*As long as the Jewish spirit is
yearning deep in the heart,
With eyes turned toward the
East, looking toward Zion,
Then our hope – the two-
thousand-year-old hope – will
not be lost:
To be a free people in our land,
The land of Zion and Jerusalem.*

כֹּל עוֹד בְּלִבָּב פְּנִימָה
נֶפֶשׁ יְהוּדִי הוֹמִיָּה
וּלְפָאֲתֵי מִזְרַח קְדִימָה
עַיִן לְצִיּוֹן צוֹפִיָּה.
עוֹד לֹא אֲבָדָה תִּקְוַתֵּנוּ
הַתִּקְוָה בֵּת שְׁנוֹת אֲלָפִים
לְהִיּוֹת עִם חֶפְשִׁי בְּאֶרְצֵנוּ
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם

*Kol od balevav P'nimah –
Nefesh Yehudi homiyah
Ulfa'atey mizrach kadimah
Ayin l'tzion tzofiyah.
Od lo avdah tikvatenu
Hatikvah bat shnot alpayim:
L'hiyot am chofshi b'artzenu –
Eretz Tzion v'Yerushalayim.*

Am Israel Hai!
The Poepel of Israel Live!

Am Israel raises from the ashes
and lives in our traditions!
Amen Selah!

Acknowledgments

Special thanks to Phyllis Schieber, Devora & Tsvi Lissack who are part of the team that created this Haggadah. Once again, Phyllis improved patiently and lovingly the readability of the texts in English. Phyllis is herself the daughter of survivors of the Holocaust. Devora and Tsvi provided invaluable contributions translating texts into the Shabbat-Hebrew I wanted for the Haggadah.

Rabbi Pynchas Brener helped us keep this Haggadah as close as possible to the acceptable Jewish orthodoxy. Any misstep is not his fault, but mine alone.

The road to creating this Haggadah provided us with the privilege to share and confront ideas with rabbis and leaders of important institutions. We will mention only a few to express our appreciation for their time and comments both pro and against the project. Mentioning them does not in any way make them responsible of any of the concepts expressed in the Haggadah, and it does not assume any explicit nor tacit support to the project. It is just sincere appreciation for their contributions in life.

Elie Wiesel, his accomplishments are extraordinary, and even more so since he himself is an eyewitness to the Holocaust. He is an inspiration to all. Rabbis Avi Weitman, Jonathan Morgenstern and Elyse Frishman, for providing generously their individual perspectives when discussing the project. Ari Zev from USC Shoah Foundation Institute for Visual History and Education for his kind remarks during our phone conversations and for facilitating access to testimonials of survivors archived in the project initiated by Steven Spielberg.

Robert Krell from Canada and Larry Rotenberg from Pennsylvania stimulated with their comments and perspectives, as children who survived the Shoah, the conviction for the need to provide a formal liturgy to commemorate the memory of the Shoah.

My gratitude to Hillo Ostfeld and Perla Hazan for your good intentions and contacts. Goldy Yisrael, Monique de Azoulay and Sonia Zilzer provided the lists of the Shoah Survivors that made their way to Venezuela.

The graphic design had the generous and uninterested labor of love from my friend Ruben Zilzer and the graphic designers Dania Slochowski, Daniela Bronfenmajer and Karina Chocron. David Lev and Amalia Yarkoni were in charge of adding the nikud to the Hebrew texts to make it easier to read for those of us who cannot read without the Hebrew vowels in the texts.

My deepest gratitude!

Jacobo Rubinstein

References

Chabad.org
PASSOVER HAGGADAH
2009 – SsGI439147.pdf

Leeser, Isaac, editor
SERVICE FOR THE EVE OF THE FAST OF AB
The Congregation Shearith Israel in the City of NY, 1987

Rabbi Barry Dov Lerner
JEWISH FAMILY EDUCATION
PASSOVER HAGGADAH
2009 version 5769.1(updated 03-12-09)

Rabbi Marcelo Rittner
Y SI NO ES AHORA, CUANDO?
2008 Grijalbo

Rabbi Avraham Weiss
HAGGADAH FOR THE YOM HASHOAH SEDER
2000 Coalition for Jewish Concerns – Amcha / Jonas Publishing, Inc.

Elie Wiesel and Albert H. Friedlander
THE SIX DAYS OF DESTRUCTION –
MEDITATIONS TOWARD HOPE
1988 Paulist Press

Photographs:

Ruben Zilzer and David Lev provided photographs and illustrations used in the Haggadah.

In particular, photos of the concentration camps in Germany are Ruben Zilzer's.

Photos of flowers and birds are David Lev's

Photos from the Seder are Bernardo Rubinstein's

Additional Sources of Information

Yad Vashem's library and educational materials.

<http://www6.yadvashem.org/library/listResult.do>

"The Yad Vashem Library is the world's most comprehensive collection of published material about the Holocaust. It contains over 115,000 titles in 54 languages and seeks to collect all material published about the Holocaust, making it available to the reading public and safeguarding it for future generations."

USC Shoah Foundation Institute and Visual History Archive.

<http://college.usc.edu/vhi/>

The Institute's Visual History Archive has nearly 52,000 testimonies of survivors.

The United States Holocaust Memorial Museum in Washington

<http://www.ushmm.org/>

"The USHMM's collections contain more than 12,750 artifacts, 49 million pages of archival documents, 80,000 historical photographs, 200,000 registered survivors, 1,000 hours of archival footage, 84,000 library items, and 9,000 oral history testimonies."

In honor of each Survivor of the Venezuelan Community (2010)

Colonomos Er Na
 Colonomos Nico
 Cooper Fanny
 Cooper Frank Z'L
 Crivosei Moni
 Croitorescu Weber Robert
 Cula Leon Z'L
 Czajkowsky Eduardo Z'L
 Czechowicz Fanny Z'L
 Dauber Freddy
 Davidsohn De Schachter Rosika
 De Rodan Klara
 De Tobel Judit
 Deutsch Andres
 Deutsch Mordechai
 Deutsch Raquel
 Deutsh De Katz Hedy
 Deutsh Max
 Dines Stefania
 Donath Karol
 Dorfman Lupo
 Dresner Josef
 Druckmann Dodel
 Dum Moric Z'L
 Dunaevschi Simon
 Eckstein Magda
 Eckstein Zelio
 Edelstein Ghitel
 Eidelman Sara
 Ekerman Leil
 Elias De Waishbuh Sara
 Engel De Sterba Ruzena
 Faidengold De Zabner Rifka
 Faidengold Mali
 Falik Stanislaw
 Farbman Dora
 Fekete Dinah
 Fekete Josef
 Fendrich Margarita
 Feueberger Simon
 Figa Guta Z'L
 Finkenthal Todres Abraham
 Fischbach Lila
 Fishman Edith
 Fleischer Arie
 Fleischer David
 Fogel Lily
 Foldes De Walder Catalina (Vilmocheffe)

Ackerman Blima
 Akerman De Segall Sidi
 Altman De Klein Z' L Susana
 Altman De Rehvai Klahra
 Altman Jenny
 Apeloig Andres Z'L
 Apeloig Musia
 Arje Edith Z'L
 Ast Margit
 Bandel Renata
 Beke Laszlo
 Belinski De Sitzer Francoise
 Benadon Ida
 Beracha Benco
 Beracha Saltiel
 Berl Miguel
 Birnbaum Arie
 Birnbaum Martha
 Blank Giza
 Blatt Clara
 Bloch Manfred
 Blum Gretel
 Blumensztejn Baila
 Bock Jacob Z'L
 Bogusz Zozislawa
 Bone Raya
 Bone Zeev
 Borgman Nattali
 Braun Helena
 Brender Ana
 Brender De Pressner Silvia
 Brender Samuel Z'L
 Brief Jorge
 Brod-Speiser Ladislav
 Broitman Shana
 Bubis Ani
 Bubis Mendel
 Bubis Yehuda
 Budik Iziu
 Burger Mina
 Bzoza Lucy
 Calderohn De Saihas Alegre
 Cimbler Amnon
 Cofman Brandes Sulim
 Coga Nunia
 Cohen Bahar Moshe
 Cohen Julia
 Cohen Moises Z'L

In honor of each Survivor of the Venezuelan Community (2010)

Gunszler Aranka
Gurfinkel Mariano
Gutt Rey
Halaz Lily
Halpern De Rawicz Eugenia
Hammer Jacobo
Hanz Leopoldo Z'L
Hanz Susana
Hartman Magda
Hausman Malka
Hausman Manfredo
Herdan Conrad
Herman Alberto
Herman De Finkenthal Henia
Herrmann Petr
Herschdorfer Jorge
Herz Stefan
Herz Yolanda Z'L
Heymann Ezra
Hirsch Herbert
Hirschbein Ruth
Hirschl Elena
Hirshbein Ezra
Hirshfeld Herbert Z'L
Hollo De Deustch Verohnica
Horenkrig De Slimak Musia
Horowitz Chaim
Horowitz Dora
Horowitz Sara
Horszowski Anna
Horszowski Stefan
Iacobi Lili
Iacoboni Iacomo (Jacobo)
Iczkovits De Lanes Edith
Itic De Jaergeman Finy
Jaegerman Fritzi
Jaegerman Wilhelm (Willy)
Jahr Martin
Jelinowski Boleslaw (Benek) Z'L
Jodlowsky Maciej
Jungwirth Dan
Karpel Erich Z'L
Katz De Berman Miriam
Katz De Feldman Nusia
Katz Hilda (Hedy)
Katz Myller Adalberto
Kaufman De Landau Zofia
Keme George

Frank Robert
Freid Janos
Frieder Eduardo
Friedman Salamon Joseph
Fruchterman Frida Z'L
Fuchs De Horoszowski Ania
Fuhrer Sechter Benjamin
Fulop Lazlo Z'L
Furhman Rivca Z'L
Furt Otto
Furth Otta
Gabor George
Gali Lea
Ganowski De Figa Guta
Gartner Froino
Gaspar Lya
Gaspar Zoltan
Gemer Rubin Z'L
Gemer Woginiak Betty
Getzel De Hecht Rosa
Gicherman Lucy
Gicherman Bernardo Z'L
Glijschi Marcos
Gliksman De Almaleh Madeleine
Goldberg De Jacoby Lily
Goldentaier Malka
Goldfaeb De Rotker Cylia
Goldfarb Grobla Joseph
Goldstein Clara
Goldstein Elena
Goldsztajn De Rosenblit Justyna Z'L
Gomery Lorenzo
Gordan Andres
Gordan Hedwig
Gordon Roberto
Gottenger Amalia
Gottenger Andre
Gratzer Otto
Grauer Emanuel
Grauer Marianne
Grauer Rosenfeld Manek Z'L
Gross De Gunczler Aranka
Gross Oscar
Grosz De Eckstein Magdalena
Grunhaus Alexandra
Gruszka Szulim
Gunczler Aranka
Gunczler Enrique

In honor of each Survivor of the Venezuelan Community (2010)

Mittler De Fischbach Lila
 Modiano De Benadon Ida
 Moskovitz Nandor
 Mughinstein Clara
 Najman Mathias
 Nath Mina
 Nelson De Blum Gretel
 Neufeld De Rohov Edith
 Ores Helena
 Osers Dorit
 Osers Neuman Harry
 Ostfeld Ackerman Hillo
 Ostfeld Pesate Klara
 Pasateano Aron Z'L
 Perelman Menia
 Perez Eusebio
 Perlmutter Arthur
 Perlmutter Ladislao
 Pinkas Maria
 Poler Dora
 Pollak De Ciobotaru Chanka
 Pressner Joseph
 Pressner Silvia
 Rado Guttmann De Varnagy Marta
 Rais Isaac
 Rajchenberg Izak
 Rand De Nath Mina
 Rapaport Israel
 Rauchwerger David
 Rawicz Eugenia
 Rawicz Genia
 Rawicz Marcelino
 Reinfeld Annie
 Reisch De Bubis Ana
 Rettig Ida
 Revai Clara
 Revai Zoltan Z'L
 Reznikowicz Mihalina
 Rodan Klara
 Rohov Ivan
 Romis Aljamati Isaac
 Rona De Batay Magdalena
 Rosenberg De Stern Agnessa Z'L
 Rosenbaum Isaac
 Rosenshein Silvia
 Roth Jose Z'L
 Rotker Cylia
 Rotker Gewandsznajder David

Kertznus Schenfeld Zunie
 Klahr Leon
 Klein Eva Renee
 Klein De Helin Hana
 Klein Emerico
 Klein Nicolas
 Klein Susana Z'L
 Kleiner Josef
 Kleinerman De Talmaciu Reiza
 Klugerman Salo
 Kombluth Moises
 Kombluth-Seinfeld Frida
 Krakovicz De Herz Yolanda
 Krakower Dalia
 Krakower David
 Krakower Janek
 Kraus Agnes
 Kraus Ana
 Kraus De Gaspar Lya
 Krausz Eva
 Kreisel Dona
 Krulig Kristina
 Krzypow Hancher Abraham
 Kuperstein Eidelman Elias
 Kupferschneid Lola
 Labunsky Margot
 Landa Hans
 Landau Wasserbeger Josef
 Landau Zofia
 Lanes Marianne
 Leider De Sternbach Christiane
 Libfeld Ida
 Libfeld-Warn Josef
 Lichtenstern De Rivadeneira Rene
 Lizer Sabina
 Lutwak Edith
 Lutwak Isidoro
 Mangel De Spira Trudy
 Margarici Israel
 Margulis De Blank Ghiza
 Margulis Sara
 Martinez Abelardo Z'L
 Mathias Tibor Z'L
 Meir Jaime
 Mendel Edith
 Mezan Konorti Josef
 Milchgrub Rachmil
 Mitler Simon

In honor of each Survivor of the Venezuelan Community (2010)

Stembach Bernard
 Stembach Christiane
 Sterba Arnost
 Sterba Ruzena
 Sternbach De Krakower Dalia
 Stolear Carlos
 Stransky Alexander
 Strulovic Susana
 Suchar De Fuhrer Frima
 Szekulesz De Vandor Eva
 Szirtes Tibor
 Szkolnik Jose
 Sztainblat Baigelman De Ozyp Chana
 Talmaciu Reiza
 Tobias Pfeffer Juan Fehlix
 Treiner-Schachter Nathan
 Treiner-Schachter Rozalia
 Tress De Gruszka Sonia Z'L
 Urbach Felicia
 Urbach Otto
 Vaisman Clisci Volf
 Vaisman Ita
 Vamagy Tibor
 Vandor Eva
 Vandor Imre
 Visoi-Sudar Koch Veronika
 Vrana Livia
 Wacher De Wacher Nusia
 Waisbuh Sara
 Walg De Reinfeld Annie
 Weisburn Sarina
 Weisinger Steffi
 Weiss De Osers Dorit
 Weiss Josef
 Weissbrod (Zino) Schlomo Z'L
 Weissbrod (Babi) Sarah Z'L
 Windt Hajnal
 Winkler Harry
 Wittels Alfons
 Wolfermann Ana
 Wolfermann Hanz
 Wolstin De Broitman Shena
 Yisrael Sicherman David
 Zabner Luisa
 Zabner Samuel
 Zaffir Helena Z'L
 Zaffir Menachem

Rotkopf Ena
 Rotter Anna
 Rotter Zigmunt
 Russo De Perli Rebeca
 Saias Alegre
 Salamon Alice
 Salomon Alexander
 Salomon Andres
 Salomon Marcu Yanku
 Salomonovich De Cohehn Julia
 Sancovsky Gisela Z'L
 Schachter Nathan
 Schilling De Borgman Tonka
 Schlesinger De Vrana Lili
 Schreiber Freddy
 Schreiber Helga
 Schreiber Kurt
 Schreiber Manfredo
 Schwarcz Edit
 Schwarcz Stefan
 Segall Jaime
 Segall Kliwgher Harry Z'L
 Segall Sidi
 Seidemann Pedro
 Seidl Alfredo
 Seidl Andre
 Seidl Clara
 Seidl Dinah
 Siglic Freide
 Sinek De Morgenstern Hana
 Sitzter Francoise
 Siwka Kerebayser Heronim
 Skornicki Chaskiel
 Slimak Clara
 Slimak De Herman Miriam Ptasznik
 Smuel David
 Snornicki Malka
 Spiegel Abraham
 Spielberger Ladislaus
 Spira Gertrudy
 Springer De Grauer Mariana
 Stahlman Paula
 Steimetz Fany
 Steiner Bondi
 Steinmetz Efri
 Steinmetz Fanny
 Steinmetz Wolf
 Stem Tomis

Express Yourself!

We would like to hear from you any comment or contribution to improve on this Haggadah La Seder Yom Hashoah veHagevurah.

Use www.SederYomHashoah.com to post your comments on line, or write to our email address SederYomHashoah@hotmail.com

You can download the Haggadah directly from www.lulu.com , a self publishing site, and print it yourself; or, order printed copies at the same site.

Table of Contents

Introduction	4
Set the Seder-table	5
The Candles	6
The Cups of Remembrance	7
Olives / Dates	8
Potato Skins	8
Vinegar	8
Salt Water	8
Ke'arah – Seder plate	8
Dry Fruits / Nuts	8
Tuna Fruit / Sabra	8
Boiled Egg	8
Maror	8
Lighting the First Candle	10
Kiddush	11
Maggid- Segregation and Destruction	11
Kristallnacht	12
Yellow Magen David	13
Lighting the Second Candle	14
Second Cup	14
Es Brent – It is Burning	15
Ha Lajmah – The Bread of Affliction	16
Karpas – Hunger and famine	16
Ayekah - Where are you?	17
Eli, Eli Lama Azavtany	19
Lighting the Third Candle	20
Third Cup	20
Boiled Eggs	21
Halaila – Tonight is different	22
We were held Prisoners	23
We were decimated	25
Different Jews – different reactions	26
Zachor – Remember, Do not forget!	27
You cannot live... ..	29
Lighting the Fourth Candle	30
Fourth Cup	30
Lo Dai – It was not enough!	31
Bechol Dor Vador – In every generation	33
Ani Ma'amin	34
13 Principles of Faith	34

Ani Ma'amin	35
The Melody	35
Hallel	36
Lighting the Fifth Candle	37
Fifth Cup	37
HaMotzi – Blessing the bread	38
Rahatz – Washing the hands	38
Maror – Bitter herbs	38
Guevurah	39
They refused to know it	39
These heroic children	40
Collaborators are the worst	41
Beware of the signs	41
Shfoch Hamatchah - Pour Out Your Wrath	42
Lets fight	42
Defiance - Victory	43
Zog nit keynmol - Partisan's Hymn	45
Shulchan Orech -	46
The Meal	46
Birkat Hamazon	47
Rachem Na	48
Speak Out!	49
Lighting the Sixth Candle	50
Sixth Cup	50
Survivors	51
These “elderly” children	52
Righteous Among the Nations of the World	53
Eliyahu's Cup	55
Yizcor et Ha'Kedoshim	57
El Maleh Rachamim la Kedoshim	58
Kadish la Kedoshim	59
Lighting the Seventh Candle	60
Seventh Cup	60
Ani Ma'amin	62
Am Israel Hai!	63
Prayer for The State of Israel	63
Hatikvah	64
Acknowledgments	67
References	68
Additional Sources	69
In honor	70
Express Yourself!	74

Notes